

Title: Русалка Днѣстровая
Author: Маркіян Шашкевич
Author: Іван Вагилевич
Author: Яків Головацький
Release Date: June 23, 2005 [eBook #100100]
Language: Ukrainian
Character set encoding: UTF-8

**РУСАЛКА
ДНѢТРОВАЯ**
[Ілюстрація]

Ruthenische Volks-Lieder

У БУДИМЪ
Письмом Корол. Всеучилища Пештанского.

1837.

Обсяг сей книжочки.

[Русалка Днѣстровая](#)

[Передслівє](#)

[Пѣснѣ народні.](#)

Передговор	к	народн.	пѣсням
I.	Думи	и	Думки
II.	Обрядові		пѣснѣ
A.			Колядки
B.			Галілки
V.	Ладканя		

[Складаня](#)

[Згадка](#)

[Погоня](#)

[Два](#) [вѣночки](#)

[Роспука](#)

[Веснівка](#)

[Мадей](#)

[Туга](#) [за](#) [милою](#)

[Сумрак](#) [вечерний](#)

[Жулин](#) [и](#) [калина,](#) [казка](#)

[Олена, казка](#)

[Переводи.](#)

а. Пѣснѣ народні сербскі:

<u>Дѣвчина</u>	<u>а</u>	<u>риба</u>
<u>Дѣвчина</u>	<u>до</u>	<u>рожи</u>
<u>Пуста</u>		<u>дѣвчина</u>
<u>Дѣвчина</u>	<u>лице</u>	<u>миюча</u>
<u>Ангелчині</u>		<u>ворота</u>
<u>Знателъ</u>		
<u>Три</u>		<u>тузѣ</u>
<u>Смерть милих</u>		

б. Из корольовѣрской рукописи:

Китиця

Олѣнь

Липена

Зазуля

Старина:

<u>Передговор</u>	<u>к</u>	<u>Старинѣ</u>
<u>Пѣснѣ</u>	<u>зо</u>	<u>староѣ</u>
<u>Розмеже</u>	<u>Острова</u>	<u>и Дроховичь,</u>
<u>Вѣдомость о рукописах</u>	<u>Слав. і руск. прижницѣ</u>	<u>Монас. св. Вас. у Львовѣ</u>
<u>Мисль о руским весѣлю</u>	<u>описаним через</u>	<u>Лозѣньского</u>

**РУСАЛКА
ДНѢСТРОВАЯ**
[Люстрація]

Ruthenische Volks-Lieder

У БУДИМѢ
Письмом Корол. Всеучилища Пештанского.

1837.

Ne z mutného oka, z ruky pilné naděje kwitne. —

Kollar

ПЕРЕДСЛІВЄ.

Судило нам ся послѣдним бути. Боколи другі Славяне вершка ся дохаплюют, и если не ўже то небавком побратают-ся с поўним, ясным сонцем; нам на долинь в густій стденній мрацѣ гибѣти. Мали и ми наших пѣвцѣв и наших учителів, али найщли тучи и бури, тамті занѣмѣли, а народови и словесности на доўго ся здрѣмало; однакож язык и хороша душа руска була серед Славянщини, як чиста слеза дѣвоча в долони серафима. —

Зволила добра доля появи-ся и у нас збиркам народних наших пѣсень, и иншим хорошим и цѣловажним дѣлам ^[*]; є то нам як заране по доўгих тмавих ночох, як радость на лицѣ нещасного, коли лутша надѣя перемчит скрізь сердце его; сут то здорові поўно-сильні рїстки, о которих нам цѣлою душею дбати, огрѣвати, плекати и зрощати док під крилом часу и добрих владнувателѣв хорошою и крѣпкою засияют величею.

Не журися Русалочко з над Днѣстра, що-сь не прибрана, в нарядѣ який від природи и простодушного и добросердного народа твоего приймила-сь, — стаєшь перед твоїми сестрицями. Они добрі, видачатти, приймут тя и прикрасят. —

Сказати нам дащо о правописи сей книжечки. Хочемо зачинати, проте знати нам конче, яке теперѣшному языкови истинное лице; за-для-того держалисмо-ся правила: „пиши як чуєшь, а читай як видишь.“ Из сего огляда приймилисмо сербское *џ* (вицу *wydzu*) и волоское *ѣ* (*аѣ, аѣ Erazm. Rotterd., аѣ, еѣ, еѣ: спѣваѣ, спиѣваѣ; душеѣ dušev*) а *є* завсѣда в силѣ *je* або *ьe* употребляем (мое, *moje* земле, *zemľe*, загороде, *zahorodě, zahorodie*.)

Поклони-ся Русалко наша низко Всечестному Сподареви Николѣ Верещинскому, що тебе звелѣў родитися, и всѣм що ты пристроѣли пѣснями народними и Стариною; именно: Трудолюбивому Мирославоу Илькевичови, — потом Православоу Каўкови, Йвану Бѣлѣнскому, Маркеллу Кульчицкому, Мѣнчакевичу — и иншим; — честым най буде и слава, а в руских дѣтех най усерднѣйша подяка! — —

[*]

Енеида на малоросійкій язык переложенная М. Котляревским; тричи виданая 1798, 1808 и 1809 в С. Петербурзѣ.

Князя Цертелева: Опыт собранія старинных малоросійских пѣсен, С. П. 1819.

Малоросійскія пѣсни, изданныя Михаилом Максимовичем. Москва 1827. тойже издаў:

Украинскія народныя пѣсни Моск. 1834.

Запорожска старина. — Харков 1833—1834. IV. части. —

Малоросійскія повѣсти изд. Основяненко в Моск. 1834.

Малоросійскія пословици — Харков 1833.

Приказки малоросійскія изд. Гребеньком. С. Петерб.

Войцеховича малоросійскій словарь помѣщенный в трудах моск. общества любителей Россійской словесности Ча. III. 1818. — — В извѣстіях росс. Акад. в книжцѣ 7. читаем що

Академієу куплений словарь „Малороссійській поручен от Академіи Господину члену оной Николаю Ивановичу Гнѣдичу, и при нем двум любителям словесности, знающим малороссійское нарѣчіе и согласившим-ся из усердія к общей ползѣ содѣйствовать в сем предприемлемом грудѣ а имено Господину Капнисту и Князю Цертелеву.“

Пѣют також хорошо руским языком Че. Гуляка Артемовскій, Тома Падурра, — и инши.

Про маленько мѣстця лише набилиняем о Грамматиках Павловского (Моск. 1818.) Лучкая (Slavo-Ruthena в Будимѣ 1830.) Левѣцкого (в Перемишли 1834) — о дѣлах (Wacława z Oleska Pieśni polskie i ruskie ludu Galicyjskiego (у Львовѣ 1833) и Лозѣньского: Ruskoje wesile (в Перемишли 1835.)

ПѢСНѢ НАРОДНІ.

Pjsně národnj gsau negpew něgsj základ oswěty, žiwel wzdělanosti, podpora národnosti, štit a ozdoba řeči.

Kollár w ohlašenj Zpiewanek.

ПЕРЕДГОВОР.

К народним руским пѣсням.

Нарід Руский оден з головних поколѣнь Славянських, в серединѣ меж ними, розкладаєся по хлѣбородних окрестностях з ноза гір Бескидких за Дон. Він най щирше задержеу у своѣх поведѣнках, пѣснях, обрядах, казках, прислівійох все, що ему передвѣцькі дѣди спадком лишили; а коли другіѣ племена Славян тяглими загонами лютих чужоплеменників печалені бували, и чясто питетна власть рѣками крѣви теряних чяд пересякала, коли на послѣдок схилили вязи під окуви зелѣзні и лишили-ся самостоянства, Русь заступлена була Бескидами, що ся на низу ланцями повязали, и огорнена густими и великими рѣками, що як сестриць почѣпляли-ся за руки. —

Горияк вѣдити, рѣки як сяни^ц, Славянщина вколо Бѣлим-богом стерегли сѣдий передвѣк, злучали Русинів и серед нападів вражих були засѣком народа, не-чѣм ѣх так чясто в пѣснях поминают и величают. — Святая Русь була селом райских птиць и дивів; ясні небеса одѣвали ю чистою опанчею, мір віддыхау любовію — Рускій нарід буу великим и величаним, порозумѣу обняу природу, чтиу и до серця ю пригортау, и буу мири гаразд и любовь взаѣмна. — Сюда належат не б и л и ч н і и о б р я д н і п ѣ с н ѣ . — Хрест на землю Руску невнесено напрасно, и хоч мѣсто храмів звелися торонкіѣ церкви, священники спѣвали службу божую бесѣдою власною народа, не гороѣжилися, не ставилися панами, лише перед сотнями лѣт, як ще й днеська жили з мірянами мов отец з дѣтьми, були ѣм друзьями, подѣляли смуток и радість під ѣх низкими стрѣхами. Не було,

хтоби забрау давнїх поведѣнки, и затирау з молоком виссанї чувства; проповѣдачи витереблаючи боганство, не перли чужоѣ души в нарїд. Руский нарїд правое свѣтловняу в сердца колокучї, а окрашаючи его поверхное лице влюбленими красотами, не запорчяу его внутренноѣ чистоти цѣло. —

Свѣт ясный всякими барвами буйно, буйно процвивау. Доокола рїзнї рукодѣла ставали, перемишль зрастау широко и вступау на вершок все зарїмно обнявши; бариство великое повязало Руский нарїд межи собою и с чужими поколѣнями далеко и широко, нечѣм и Русь вся напоунена була имѣнями безчисленними и неперебраними статками. А коли Руський нарїд під верховодом Великого Князя в одно тѣло їзрѣо, гостинцѣ в ширѣ и вздоуж покопано, и правду з простих серцѣ и давних поведѣнкїв установлено, а Руска земля честь и славу мала. В той час на ловах Бояни пускали по десять соколов на стадо лебебей, а з уст виливали почесну славу витязѣв хоробрих и уми поострювали мужеством, а умцѣ черкали золотими буквами пѣснѣ и чуднїх казки; зо сотних церквїв Києва блищали золотїх хрести по над облаки, а по майданах воуновали-сь тѣми хоробрих молодцѣв; Киязѣ сидячи в золотих стїльцох велѣли отрубляти походи далекї, а зелѣзнїх полки посадами орали море руское [□](#) — нечѣм в обрядових пѣснях так много згадок о князях княгинях, о боярах о едамашках, о ковальчиках що золото куют, и о инчих ремѣсничках, которих у великой почести мали. —

Лиш скоро стали сварнїх князѣ крамоли ковати и Русь дробила-ся и падала а тѣми торопкїх дивих орд пабѣгали кровавими путями, и краснї царини рускїх кїньскими орали копитами, а райскїх птицѣ сполошенї улетѣли далеко — тай гараздиз ними. —

А коли Татари сѣрими воуками на земли рускїй загнѣздили-ся, зїйшла на ню недоля. Густїх осади трупами устелили, а рѣки кривою ударили. Недосѣченно, невиколоненого мїру бѣднї послѣдки, лишивши курища давних городїв утѣкали в гори и засѣкали-ся у печерьох, и були в поуній неугодѣ без пристановища, принуценї з воуками сѣпати-ся о поживу и з бурянїв варити страву. — Тут розродивши-ся сступали знова на долину, але сступали по новую недолю, бо були лукавїх гїсилюбцѣ, которї приставши до ворогїв, чуженѣли, а здвигши-ся з ними ховали чѣпи своѣм братьям. — Ночами отогували небеса луни горячих сед, а вѣтри заносили зойк стинаного и полоненого мїру; а коли зоря розсвѣчала день бѣлий гонили гайдуки мїран пиусопних, на ланѣ понужателѣв — їз народа побратимого, томили гїрш Татар, кровавий пїт обливау буйний полон, а глумлених тяглими роботами дротяними нагайками наперано. Тим дѣлом Русин в навалѣ — горести спинїу-ся и в журбѣ стау думати над своеу недолеу ужасноу; но тая щораз ся перепоуняла, потери учящали-ся, непевнїсть була в имѣнїох гїрко придбаних, нещоби и у власним житю и стїльки любимоѣ родини, жїнок, дочок та синїв, на которих лютї остроємї нападали яструби. —

Так много ужесноѣ недолѣ відси — на протѣв буйнї привиди руской души, и красна природа, зеленї погаря, цвитуцїх царини гноенї кїстьома дѣїв, ниви золотоколосї, поунї божого дару — а знова горблячїх-ся могили на рїдних батьках, та братьох, тямка минулоѣ чести, гаразду, и великости Руси, — конче надѣляли руский нарїд, вязали до любоѣ отчини и поперли го в вир житя, поуного дѣланїя, и дикой бородѣби с падею, и овїн стираючи-ся, тягло дерся с кровавими грудьми, та иськау привернѣня перѣшних щастливших веремєнь. —

Так нарід руский прославляў-ся, га раздуваў, бѣдиў-ся, бороў-ся, розбиваў тугу и надѣяў-ся, — таким конче и гадкам его и пѣсням бути. — —

В дум а х розцвивае лицарскими дѣлами буйність, звязана з перепоўненым внутреним призраком; они сут найчеснѣйшим образом борючих-ся и загибаючих стратенцѣв. Из Запорожя лицарских дѣл гомін зашибаў-ся високими курганами по всей Руси, а з Бескидів и всяких сторон розбѣгали-ся мстиві молодцѣ за печальную неволю міран. Чистий воздух и красни окресности творили мір гарний и шпаркий, ум одѣвали буйними гадками, насадили в сердца сильніѣ чувства и розцвилиѣ призраки, а Русин всьо що видѣў, що терпѣў и що дѣяў виливаў словами, а виливаў з поўноѣ души; — а в яким уклаў-ся состояню в закорѣнках свого викопованя-ся з під намету горести и насилія так строў и свій голос и своѣ спѣванки и роздѣлиў ѣх як зажегнене свѣтло, в різнобарвих цвѣтах горющее; и се здвигло его ще вище. — Муж а цѣ кіѣ дум и суть по найбільшій части биличними, и воўнюют буйною тай дикою силою. Муж закликаний падею, славою, або справою народа, лишае родину що га любила, виплекала, вилелѣяла солодкими словами, ѣде на крѣвавий пир, сестри му коня виводят, сѣделце виносят, а родина цѣла виводит го слезними очами и журними чадками, благословлячи го, на широкі степи. — Мамка розговоруе-ся с конем, випитуе-ся птиць, в сердце в копуют-ся тоски печальніѣ, чоло розоруе жаль, а попертого в вир недолѣ дожці дрібні полочут, густі терни росчѣсуют, а буйні вѣтри осушуют. — Зійшла блѣдая зоря; молодцѣ иа ворон коньох полетѣли на чорний шлях, и навязали не одну сотню Татар — и тогда буйна радість розлягла-ся пѣснею по степях. Або огорненіѣ тьмами Татар, з ростолоченими чашками в крѣви постелили собѣ перестільницію... Ворон кінь вѣрненький вбиў-ся по колѣна в землю, припаў до ніжочок свого пана, а сизий жиродний орел осѣў на лоб, наступаў на кучерѣ и выпиваў очи. Смерть на побійцѣ була у него жениханьом, лише журба родини сумуе го, тѣшит ю медівними словами, працае стару неньку, що-ся над ним роспукае. — Гетьман працае військо, товаришів и отечину. —

А коли вечером мѣсяць блѣдий серед звѣзд меркотючих мрѣе, дѣд сивобородий с кобзою сѣў при могилѣ, глянуў по костьох, що ся межи травою бѣлѣют, задумаў и заспѣваў сумную дум ку; або при ватрѣ обступлений молодцями прославляў досадними словами и сильнѣшчим нѣж на могилѣ голосом минуліѣ лѣта и минулих витязѣв. —

Дум ки (пѣснѣ жіноцькі) провѣвають буйною гарностію, и зажегненими чувствами, повязаними з журбою и тугою. Дѣвочѣ чувства стелят-ся в них крещачим барвѣнком, крутая рутка узеленяе терновіѣ вѣнцѣ страсти, дивная бородаба з невідмѣнным присудом проколюе-ся з них. — Обмана Козаків, лихая падь що милого забрала, злидницю го побили, або смерть що го загорнула, розсерцуе дѣвицю, що ся цѣлою душею влюбила, обгортае роспукою, сердце зайшлое крѣвлею ние, сама розбивае-ся о камѣнь, під землю западае, під воду йде. Обманена-ли зрадливым Козаком (ледѣнем, молодцем) заметуе го жаркими клятвами, або неўдаючи-ся в тугу и роспуку, надѣе-ся прикликати го назад, скаче в городец, копае зѣля, що під бѣлим каменем росте, чаруе молодця, котрий наглум прилѣтае, и стае-ся добродушною посмѣшкою милоѣ, шчо ся его наворотом радуе. —

Козак вѣрний пускае-ся на війну ити, мила відпустивши его, хочачи й нехотячи, лишае-ся з журними гадками, тужна пѣсонька розлягае-ся сумними ярами — лишена виступае на високу могилу смотрити, чей милий не ѣде, висилае сиві соколи, та чорні ворони по

вѣсти, котрі або вертают и тѣшат, або мѣсто них сивенька зазуля сумно закує погибель милого. Тогда она попала-ся богатому лютому нелюбови, або якому пройдисвѣту, тогда з усихаючих грудей тосклі викопуют-ся вздохи, душа в горованю лѣтає по за гори и снит в піўявно о миленьким, згадка й туга сумною пѣснею о погиблим спливає. — Другий дочуўши-ся на чужинѣ, що мила присилувана вѣнчати-ся з инчим, найчастѣйше з богачем, невертає-ся у свѣйню, розбива-є тугу степами по за Днѣпр, або присѣвши у могили загомонит думку о щастю що сплило, а пѣсня, що нею молодец тужит по своѣй небозѣ, не відличає-ся від думки, що ю мила спѣває у тузѣ по милим^[4]. — Люб ов н і ѣ п ѣ с н ѣ , де нема провини туги провѣвають гарною любостію, веселою буйностію, нетямливим веселієм, и сут поскочні до танка. —

До жіноцьких пѣсень причѣсляются всѣ обрядовіѣ. В сих не той смуток и горость що в думках. Пѣвцѣ ними забувають зелѣзное жите и проливають-ся поў ними чувствами. Там видит-ся инчий свѣт; на чудних, крилах летит гадка в передвѣк, любая слобідна нетямка огортає душу, в них являє-ся Русин истинним С л а в л я н о м , не любуючим собѣ в борбѣ, лише в тихеньким домашним гараздѣ. На всякое веремне года суть о б р я д и , суть пѣснѣ: воскреслая весна, настаюче лѣто, обжинки, конець всѣм роботам и инчі, — скликують молодых и старих всього села в по святні мѣстця, нинѣ коло церкви, на оболоню, також у гай, кладут огнѣ; молодцѣ грают своѣм способом, а дѣвицѣ йдут танком и спѣвають пѣснѣ безконечні, бо и танок безконечний. Лиш т а н о к о б р я д о в и й , и голос до пѣсень о б р я д о в и х нестроѣт-ся так, як танок и голос коршемний. В буйній радости россипає руса красавиця яснѣ бипди як дугу по небесах, тає чувствами, що ся мѣсйчиим мрѣньом в гарній бесѣдливости з еѣ медових проливають усточок; а чим душа воўнюсь, то й на лиці и в танку и во всяким пометѣ тѣла являє-ся; так на примѣр в Гаѣвцѣ: „Ой Данчику Бѣлоданчику „ стояча серед круга подружочків дѣвиця, що проспѣвають тоє дѣе — рощѣсує косу руками, поглацує брови, злегонька підскакує, и виберає одну з круга на своѣ мѣстце в середину.

Пѣснѣ обрядові лишились чесним святим вѣном дѣдів передхристових; склад ѣх не теперѣшний, имена нечувані й незнакомі. В них встрѣчаем много згадок о богах С л а в л я н ь с к и х , о раю, райских птицях, райским деревѣ о гаях — Самі имена: Ладканя, Купайла, Коляда (Колядки зовут також громадскими пѣснями) Гагільки, (гаѣвки, веснівки) Русалки (троѣцкіѣ пѣснѣ), Щедрівки свѣдчат тому. — Пѣснѣ тоті сут золотим поелѣдком счаснѣйших веремень, коли ще сама лише природа промовляла до рускоѣ души, а він ю сильно нагортаў у своѣ нѣдра. Тогда дух вививаў-ся під небеса, під сонце, мѣсяць и зори, й братаў-ся з ними, прикликаў ѣх на землю, прикрасиў ними о б р я д и Л а д и , и вплѣў ѣх до л а д к а н я , — або злинувши бистрим соколом, лѣтаў поза грающче-є море, набегаў золота на крила золотити княгиню, и приносиў к у д е р н е д е р е в ц е , що ся в рай похилило и сильненко зацвило долею будучою; квѣтка тая сияла у к о р о в а й о в и як мѣсяць ясным, затиканим звѣздами — все тоє являє д о м а с ѣ гаразд будущий. — У л а д к а н ь о х проколює-ся також туга, лиш не такого зарубу як в думках. Жаль за родиною, за зѣльничком, за вѣнцем дѣвочим, лякаючи-ся лихого свекра, тулит надѣя счастья маючого настати за любимим. Из сего огляду передом идут сиротинськіѣ пѣснѣ.

Перед сотнями лѣт князѣ, княгинѣ, королѣ, бояри увеличали рускую землю, паволоки єдамашки, шоўкові свити, золотокующчіѣ ковальчики и инчі ремѣснички, которі народови многочесними були, посвѣдчали о непослѣдніи славѣ

дѣдів наших; — памятник тому великий стоїт доси, и перестоїт нас и наші дѣти у пѣсньох обрядових.

(Виймено из ширшой росправи Далибора Вагилевича.)

[1]

Сян, полоз, смок — draco. — Примѣрь: *Mater verborum*, словарь староческій, из X. столѣтя; издан у Празѣ; — и *Rukopis kralehworský* в судѣ Любушинім. — Се слово придержало-сь у нас доси у назвѣ рѣки під Перемишлем пливучой; бо дуже викрутом (вужем) иде.

[*]

Так давѣ звало-ся море чорное. Нестор.

[*]

Межи думками, що розжаренними страстьми промовляють, а думами дѣянньом и борбою жегущим, не лѣза загородити межу. Они дивним способом хаплят и обнимают-ся без розлуки (не включаючи тут чисто биличних) найчастѣйше розговоруют-ся дѣвиця з ледѣнньом, син з матерею и пр. а каждое своєю душею. —

I. ДУМИ И ДУМКИ.

Co się stało!
Gdzie to naszych dum połowa?
Zaporożskich dziś tak mało!
A miłośna ta lubowa:
O trzech zorzach, trzech krynicach,
Siedmiu wodzach, studziewiczach,
Rzekłbyś: że te dumy z laty
Przenuciwszy błogie chwile,
Przenuciwszy smutne straty
Z ludźmi głuchną gdzieś w mogile!

Bohdan Zaleski.

1.

Ой поѣхаў Романонько
До Сучави на ярмарок,
Там состротиў его Турок:
Ой Романе, Романоньку,
Чи маєш ти родиноньку? —
Ой маю я родиноньку
Одну сестру Оленоньку, —

Ой Романе, Романочку,
Продай сестру Оленочку,
За коники вороніѣ,
Та за сѣдла золотіѣ,
За вуздеда шоуковіѣ
И за станіѣ золотіѣ —
Дам ти коня вороного,
На другого срѣбла много. —
Прийшоу Роман до домочку
Склониу на стіл головочку,
Тай гадає си думочку:
Чи продати Оленочку?....
Встау, зірвау-ся, пішоу з шумом,
Тільки вихоръ за ним свиснуу,
Дошц удариу з ясным громом —
Роман з очий на вѣк згинуу! —
Сестра бѣдна ся дивує,
Певна глядит конця тому,
Серце ѣй ся крає з жалю,
Що Романа не ма дома.
Ѣде Роман до домоньку,
Спустиу иа діл головоньку —
Вийшла сестра Оленочка,
Питає-ся вона его:
Ой братчику, Романчику,
Де ти того коня узяу? —
Минѣ Турчин подаровау,
Дау ми коня вороного,
Дау другого злота много —
Ой сестричко, Оленочко,
Та свѣтлоньки повимѣтай?
И в покою позакацай! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не недѣля. —
Ой сестричко, Оленочко,
Помий двори мостовіѣ,
Застель столи кидровіѣ,
Помий и миски срѣбніѣ,
И лижечки золотіѣ! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не рїздво. —
Ой сестричко, Оленочко,
И свѣтлоньки повимацай,
Вікна красно повитирай! —
Ой братчику, Романчику,
Таце завтра не великдень. —

Ой сестричко, Оленочко,
Русу косу собѣ измий,
Тай красно собѣ заплети,
Гостей завтра сподѣвай-ся. —
Ах, погляне вона в поле —
Ой братчику, Романчику,
Що то в поли за димове?
Чи то вірли крилма бют-ся,
Чи овчарѣ з турми гонят?
Так сестричко, Оленочко,
Вірли крилма землю збили,
Порохами скопотили. —
Ой Романе, Романоньку,
Що то в поли за димове?
Чи то вірли крилма бют-ся,
Чи овчарѣ з турми гонят?
Ой сестричко, Оленочко,
Скажу тобѣ правду щирю.
Тото в поли не димове;
Нѣ то вірли крилма бют-ся
Нѣ овчарѣ з турми гонят;
Лиш то Турки и Татари,
А всѣ твоѣ сут бояри. —
А Олена, як то вчула
На слугу вѣрну крикнула;
Ой кухарко, кухарочко,
Дай ми ножа остренького,
До завоя тоненького.
Тонкий завій укроѣла,
Ніж у серце си встромила.
Ой надбѣг брат Романонько:
Ой сестричко Оленочко,
Що-ж ти собѣ зробила!
На що-ж ти ся тай пробрила?
Вона єму відповѣла:
Лучше тутки погібати,
Ниж з Турками пробувати. —
Приѣждают Турків много
До Романа на подвіре:
Отвори нам Романоньку,
Їдем до тя у гостину;
Чи дасиш нам Романоньку,
Твою сестру Оленоньку? —
Ой невийшоу Романонько,
Вийшла тілько кухаронька?
Ой де той ваш Романонько?

Питают-ся Турки єѣ. —
Ой поѣхаў Романонько,
Тай до лѣса по дрѣвонька. —
А деж тота єго сестра,
Єго сестра Оленочка?
Днесь завій собѣ кроѣла
Ніж у серце си ўстромила. —
Вбѣгли Турки до свѣтлоньки
Видят тѣло Оленоньки.
Взяли Турки Оленочку
Витягнули на повіре,
Тай взяли до ней стрѣляти;
А потім в штуки рубати,
Що аж калинові луги
З великоѣ дуже туги,
Зачали-ся розлѣгати. —

2.

Чому кури не пѣете,
Чому люде не чуєте? —
Турки село зрабовали,
Громадами людий гнали. —
Ой вийду я на могилу
Подивлю-ся у долину;
Їдут Турки з Татарями,
И людьми ся подѣляют. —
Припала-ся зятю теща,
Він сам їде на коницѣ,
Тещу веде по тернинѣ,
Слѣди кровця заливає,
Чорний ворон залѣтає,
Тоту кровцю ізпиває. —
Ой привѣў ю до домоньку:
Вийди, вийди Туркинонько,
Привѣўем ти кухароньку;
Привѣўем ти невільницю,
Від Галича робітницю. —
А вона ї тай завела,
Три роботѣ загадала:
Оченьками стадо пасти,
Рученьками кужѣль прясти
А ногами колисати —
Вона дитя колисала

И дитинѣ приспѣвала:
Люлю, люлю Татарчатко!
А по дочцѣ та внучатко!
Бодай стадо виздыхало,
Бодай кужѣль попелѣла,
Бодай дитя скаменѣло! —
Учуѣ того вѣрний слуга:
Чи ви чули паненонько?
Як вам кляла кухаронька:
Бодай стадо виздыхало,
Бодай кужѣль попелѣла,
Бодай дитя скаменѣло! —
Вбѣгла хутко Туркинонька,
Бѣгла боса без пояса,
Та вдарила по личеньку
Свою рідну матѣноньку! —
Доню моя прелюбезна!
Не тілько-м тя годовала,
По личеньку-м тя не била. —
Мамко-ж моя старенькая,
Ночом жесь мя изпізнала? —
Як ты баба в купѣль клала,
На груди ти искра пала,
И потому-м ты пізнала, —
Мати моя, мила мати!
Скидай з себе тіѣ лати
Возьми дорогіѣ шати
Будеш з нами пановати. —
Лѣпші моѣ ўбогі лати
Ниж дорогі твоѣ шати. —
Мамко-ж моя старенькая,
Чи будеш тут пановати,
Чи поѣдеш в рідні краѣ?
Я волѣю бѣдовати,
Ниж с тобою пановати. —
Слуги-ж моѣ тай вірніѣ,
Пряжѣт конѣ вороніѣ,
Везѣт мамку в єѣ краѣ. —

3.

Гей по під гай зелененькій
Ходит Добуш молоденькій,
На ноженьку палѣгає,

Топірцем се підперає —
Тай на хлопцѣ покликає:
Ой ви хлопцѣ, ви молодцѣ,
Та сходѣт-ся разом д купцѣ,
Бѣгом хлопцѣ, рада бѣгом,
Западають стежки снѣгом —
Уставайте всѣ раненько,
Уберайте-се борзенько,
У постолі скіреніѣ
И волоки шоуковіѣ;
Щоби Кути не минути,
До Косова повернути. —
Ходѣт хлопцѣ тай за мною,
Тай у гору и скалою,
Бо підемо та до Звінки
До Стефановоѣ жінки.
Ой! Добушу, ти пане наш,
Там пригода буде на нас.
Бо куда ми лиш бували
А ми зради невидали. —
Тепер зрада тай над нами
Молодими козаками. —
Но на мене уважайте
По двѣ кулѣ набивайте.
Станѣте хлопцѣ під ворота,
А я піду під віконце:
Чи спиш моє любе серце?
Чи спиш серце, та чи чуєш,
Чи Добуша заночуєш?
Чи спиш серце, та чи чуєш,
Ой чи сама ти ночуєш? —
Ой я не спю, та все чую,
Розбійника не зночую —
Ой я не спю но все чую
Бо вечереньку готую. —
Лиш нема Стефана дома
Ще вечѣра не готова
Буде вона дуже пильна
И всѣм людем буде дивна. —
Чи се кажеш добувати,
Чи будеш сама отвирати?
Не кажу се добувати,
И не піду отвирати. —
Пусти суко враз до хати,
Щоб дверий не виваляти. —
В мене дверѣ тисовіѣ,

В мене замки стальовіѣ —
Не поможут замки твоѣ,
Як підложу плечѣ своѣ. —
Взяў се Добуш добувати,
Взяли замки відлѣтати —
Скоро Добуш дверѣ ўхилиў,
Зараз Стефан в серце стрѣлиў,
В праве плече, в саме серце,
Добушови кровце тече. —
Ой ти гицлю ти Звінчуку,
То тись мя зѣў через суку;
Треба було не гуляти.
Суцѣ правду не казати;
Ой бо в суки тїлки вѣри
Як на бистрѣ водѣ пѣни. —
Ще ветаў Добуш, вийшоў с хати:
Треба хлопцѣ утѣкати!
Приблизѣт-се брижче д менѣ
Ой якже теженько менѣ!
Ти Иване Салагірскій,
Бери мене по ледѣньски,
Возьмѣт мене на топори,
Занесѣт мнѣ в синѣ гори,
В синѣ гори занесѣт мнѣ,
На бѣл камѣнь положѣт мнѣ,
В чорнѣй горѣ положѣте
А сами се розїйдѣте,
Срѣбло, злото забирайте,
А сами се розхацайте —
И топїрцѣ занежайте;
И крови не проливайте;
Люцка кровце не водице,
Проливати не годит-се!
Ой Добушу, ти пане наш
Велика пригода на нас.
Деж ми будем зимовати?
Пїшли би ми в Угерщину,
В далекую Україну,
Но и там зле зробили
И там ми си пришкодили;
Бо хотѣли Цара вбити,
А Царицю з собоў взѣти. —
Впали Ляхи, всѣх забрали,
Руки назад повезали,
До коний поприпинали:
Ой Добушу, ти пане наш,

Велика пригода иа нас!
Де-ж ми будем зимовати.
Тото лѣто лѣтовати? —
Ой в Чернѣвцѣох на риночку,
В тяжких дибах, в зелѣзочку;
Там будете почовати,
Там будете днѣ дньовати,
Там будете ночовати,
Будут птицѣ тѣло рвати. —

4.

В славнім мѣстѣ городѣ там була вдова,
Вдова Коновчиха красна, молода;
Мала вона сина одного Бвася,
Тай той ся син на війну наперає:
Гей, гей мати-ж моя, рідненькая мати!
Пусти мене с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати!
Мати го не пускає тай розрачає:
Ой, сину мій сину, сину Бвасю!
Чи ти, мій синоньку не маєшь де бути?
Чи ти, мій синоньку не маєшь що пити?
Чи ти, мій синоньку не маєшь що їсти? —
Гей, гей, мати-ж моя, рідненькая мати!
Таки пійду с козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Пійшла мати до церкви Богу ся молити,
А він зачеў отцевской зброѣ смотрити,
Знайшовши зачеў полою видгерати,
И чи скорѣй собѣ на герц поспѣшати. — —
Дали сусѣди мамѣ до церкви знати,
Покинула вона тай служби слухати;
Сама побѣгла свого сина доганяти:
Ей сину, мій сину верни-ся до дому!
Ой! не верну-ся я моя мила мати,
Таки пійду с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Мати ся вернула: Бодай же тя сину,
Бодай тя сину, три недолѣ спіткало:
Одна недоля, щоб тя пани не любили,
Та-й до свого Куриня та-й не приймили;
Друга недоля, би ясні мечи порубали
Трета недоля, щоб тя кулѣ погрѣляли! —

Як приїхаў Коновченко до обозу —
Там з ним ся всь Пани зачели витати,
Его пани дуже собь полюбили,
И до Куриня свого его приймили. —
З самим Царом сьў снѣдати, обѣдати. —
Его пани непускают-а він ся наперае:
Ой, пани моѣ, пани вельможніѣ!
Піду я на герц с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати!
Ей! Коновченку не-йди на герц с Козаками,
Бо як зобачиш с Турків кров, то на кони зімлѣш,
То на кони зімлѣш и до дому не приїдеш. —
Ой, таки я пійду с Козаками погуляти,
Щоби отцевскую славу не ўтирати! —
Ой рано, ранесенько и коника сѣдлае,
И коника сѣдлае, и на Бога не згадае,
И на Бога незгадае и на війну ся наперае.
Ой виїхаў с Козаками — и Козаки ся розступають —
И Козаки ся розступають, и ему Біг допомагае,
Ему Біг допомагае, а він Турків рубает. —
Ой у вечір приїздит він до домоньку:
Ой чи ѣў ти вечереньку? Єго Царь ся питае.
Ой наш Цару, я то тепер рицирства дістаў,
Бо я всѣм перед вѣў, жадного ся не страхаў! —
Ой рано, ранесенько и горѣўки ся напивае,
И ѣсти ся dopravуе, и на війну ся зберае —
Ой, сину Коновченку треба ся вперед вмити,
И Богу ся помолити, вітак на війну ити. —
Ей, наш Цару! коли я ся вчера Богу не молиў,
И лиця-м не миў — а я тілько Турків порубаў
Ей сину Бвасю! треба ся сину перед умити,
И Богу ся помолити и горѣўки ся ненапивати;
Бо ти горѣўки ся напьешь, сон головку похилит,
И зобачут тя Турки — то вони тя порубають. —
Ей, наш Цару! я ѣх са не страхаю,
Най ся они мене страхають, як я вийду на герц погуляти. —
Гей! поїхаў на війноньку — сон головку похилае —
Коникови ся по гривѣ постеляе. —
Ей! взрѣли немовільне Турки, прибѣгли, его порубали. —
Слава тобѣ Боже! що ми его дістали,
Тото він нас много людий збавиў! —
А він тогди собѣ припімнуў:
Тото мене моїй мати слова споткали,
Гей, гей милий Боже! тото я ѣй не слухаў! —
Та не кажѣт моїй мамѣ, щоя так марне загинуў
Але кажѣт моїй мамѣ, що три барвѣ на рік бере,

На веснѣ зеленую, в осени чорненькую, а в зимѣ бѣленькую.
Ой йдут Козаки з війни — вийшла стара мати.
Свого сина виглядати,
Ей почела-ся питати:
Всѣ пани з війни їдут,
Мого сина тільки коника ведут? —
Вона тому не звѣрила —
Ой! вийшла вона на могилу,
Подивит-ся у долину,
Всѣ пани з війни їдут,
Ей сина барву несут. —
Вона тому не вѣрила
Ище ся запитала:
Чи далеко мій син иде? —
То він дуже ба-й заслабаў
Що він свого коня не вѣў,
Що він свою барву не нѣс? —
Ой, вийшла вона на могилу,
Подивит-ся у долину,
Всѣ пани з війни їдут,
Ей сина голов несут,
Та-й ей показали: —
Ой, вдово Коновчихо
Нема твого сина Бвася!
Турки его порубали,
И на смерть пострѣляли! —

5.

Гонят мамко на сторожу,
Під чорний лѣс на могилу,
Видит ми ся моя мамко,
Що вѣдаў я там загину? —
Відперай-ся мій синоньку
Що тя болит головонька. —

Гонят мамко на сторожу,
Під Чорний лѣс на могилу,
Видит ми ся моя мамко,
Що либонь я там загину? —
Відперай-ся мій синоньку
Що коника та-й не маєшь. —

Коня дали осѣддали,

На сторожу виправили...
Їду мило, їду другу,
Їду нічку, одну, другу —
Мій коничок ослабає,
Сон головку похиляє.

Я присилиї кониченька
Во дубонька зеленого,
Сам приклонїї головоньку
На маленьку годиноньку —
Ой я заснуї моя мамко!

Ой прибїгли Татароньки,
Аркан втяли-коня взяли,
Дївцї бранцї даровали.
Ой, устаю ранесенько,
Нема-ж мого ворон коня!

* *
*

Ой вийду я на могилу,
Подивлю-ся у долину:
Їдут Ляхи на три Шляхи,
А Козаки на чотири,
Щоб їм конї припочили,
А Татари на всьо поле; —
Меже ними дївка бранка
Сидит собї на конику,
На вдовиним бо-ї синонька,
Русу косу розчесує,
Дрїбне листє пописує,
Там у воду пометує:
Плинь-же, плинь-же дрїбне листє,
До моего тата в гостї,
Нехай тато не сумує,
Най ми посаг не готує;
Ой вже-ж бо я посаг мала
Під явором зелененьким,
Тай с Турчином молоденьким,
Ис Турчином Арабином
Та-ї з нещирим Татариним.

* *
*

Ой вийду я на могилу,
Подивлю-ся у долину:
Долів, долів, долинами
Їдут Турки с Татарами,
Межи ними віз кований,
А в тім возѣ Михай лежить
Порубаний, пострѣляний...
Капле кровця у кирницю,
З кирниченьки рѣчка тече,
А над рѣчкою ворон краче —
Михаєва мати плаче; —
Не плач мати, не журися!
Не дуже мя порубано,
Не дуже мя пострѣляно,
Головонька на четверо
А серденько на шестеро,
А рученьки на штученьки
А ніжечки на гешечки,
Бѣле тѣло-як мак мѣло! — —

6.

Ой Морозе! Морозине, преславний Козаче,
Гей, за тобою цѣла Литва й Украѣна плаче;
Не так тая Украѣна як тоє гердо-війско. —
Гей, плаче, плаче Морозина йдучи рано на мѣсто?
Над-ѣхали Козаченьки, запитали-ся єѣ:
Чого плачешь Морозиио йдучи рано на мѣсто?
Ой, не плач Морозино, ой, не плач не жури-ся,
Гей сѣдай з нами Козаками меду, вина напеш-ся.
Чогось менѣ, моѣ братя, мед, вино не пет-ся!..
Гей, за царскими воротами Гердовійско з Шведом бет-ся.
А з за гори високоѣ гердовійско виступає —
Гей, наперед Морозин сивим конем виграває. —
Ой, під гору камѣннюю покопані шанцѣ;
Ой злапали Морозива, та в недѣленьку в ранцѣ. —
Ой, злапали Морозина, назад руки звязали,
Гей! назад руки звязали-до судара віддали. —
Посадили Морозина на тисовіѣ стільцѣ,
Гей, зняли, зняли з Морозина с чересом червѣнцѣ.
Посадили Морозина та на жоўтім пѣсочку,
Гей! зняли, зняли з Морозина шоўковую сорочку!
Посадили Морозина на високій могилѣ.

Гей! поглядай-ся Морозине по всьї своѣи Украѣнѣ! —
Украѣна! — — милий Боже, як тее Гердовійско!
Прощай-же ми стара нене и ти любая прічко!

7.

Ой поѣхаў Ђвасенько
Сѣм лѣт на вѣйну,
Ой вѣдѣхаў Ганзуненьку
На матѣнку рѣдну. —
Казаў єѣ годувати
Пшеничним хлѣбом;
А вона ѣ годувала
Лютим ящуром. —
Казаў єѣ напувати
Солодким медом;
А вона ѣ напувала
Гѣрѣким полином. —
Казаў єѣ стелитоньки
Бѣлі перини;
А вона єѣ стелила
Колющї тернини. —
А з вечера Ганзуненька
Цѣну помила,
А в пѣўночи Ганзуненька
Сина повила,
На розсвѣтѣ Ганзуненька
Духи спустила,
До обѣду Ганзуненьзѣ
Тай зазвонили,
До полудня Ганзуненьцѣ
Трунву зробили,
До вечера Ганзуненьку
В яму зложили.
Ой приѣхаў Ђвасенько
Сѣм лѣт из вѣйни,
Ой запукаў ой застукаў
У новѣ ворота:
Вийди, вийди Ганзуненько
Сама молода!
Ой не вийшла Ганзуненька
Ино єго свѣсть,
Уповѣла Ђвасеви
Недобрую вѣсть. —

Не б'хаў вже Бвасенько
На матусин двір,
Ой поб'хаў Бвасенько
На Ганусин гріб.
Ой поставиў кониченька
Та у головоньках
А шабельку ясененькую
Та у ноженьках
А сам припаў молоденькій
Просто серденька:
Промовь, промовь, Ганусенько
Хоть єдине слівце!
Чи кажеш ми женитоньки?
Чи кажеш ми тужитоньки?
Гей! гей, Ганусю моя!
Не кажу ти женитоньки,
Не кажу ти тужитоньки
Гей, гей Бвасеньку мій!
Возьми собѣ жоўтог' пѣсочку,
Посѣй го в моѣм зѣльночку,
Гей, гей Бвасеньку мій!
Як той пѣсочок буде сходити,
Тодѣ ся будеш Бвасю женити,
Гей! гей Бвасеньку мій! —

8.

Брат из сестрою по риночку ходит,
По риночку ходит, до сестри говорит:
Сестро-ж моя! пора тобѣ за-муж. —
Не дай мене брате за селянина,
Видай мене брате за мѣщанина;
Бо у мѣщанина щаслива година,
Бо у мѣщанина новая деревня,
Новая деревня, великая сеймня,
По новій деревнѣ люблю похоцати,
Звеликою сеймнею люблю розмовляти....
Задуднѣла земля на новім помостѣ —
Приѣздає брат до сестри в гостѣ:
Помагай-біг сестро! чи дуже здорова? —
Не питай-ся брате, чи дуже здорова,
Запитай-ся брате, яка моя доля? —
Нагайка друтянка з плечий не звѣсала
Шоўкова хусточка від слозів зітлѣла,

Тѣлож мое бѣленькое кривлю обкипѣло. —
Ото тобѣ сестро новая деревня,
Новая деревня великая сеймня;
По новій деревни любиш похощати,
З великою сеймнею любиш розмовляти.

9.

Ой в зеленім городочку
Два явороньки гнут-ся;
На дѣвонцѣ молоденькій
Два ледѣники бють-ся. —
Вдовин син говорит гарно:
Та ўже погодѣмо!
Не так то ми побратиме
Тот побоец стріймо,
Ено вийдѣмо собѣ
На долину рівну
Та один одному
Право в серденько мѣрмо. —
Попович стрѣлиў —
Долину перемѣриў,
Вдовин син стрѣлиў
Право в серденько вцѣлиў:
Ой, тотож тобѣ побратиме
Молодая дѣвка,
В твоѣм серци срѣбная стрѣлка!
Возьми ти собѣ молодую дѣвку,
Та вийми з серця срѣбпую стрѣлку. —
Тяжко каменеви верх води плисти,
Ще тяжче з серця стрѣлку винимати. —
Вдовиному сину на вѣсѣлю скачут,
А поповичеви у головках плачут;
Вдовиного сина та до шлюбу ведут,
А поповича під мораву везут;
Вдовин син буде та на свѣтѣ жити,
А поповичь під моравою гнити. —

10.

Ой, цѣлний день Кременюшка анѣ їў, анѣ пиў,
Ой, цѣлий день Кременюшка у тузѣходіў,

Ой, своѣ неньки, мамки по за столи седиў,
Ой, а своѣ сукнѣ дорогі в скринѣ ховаў,
Ой, а своѣ вина, пива позаточуваў,
Ой, а своѣ ворон конѣ та настайнѣ ставиў.
Ой, поѣхаў Кременюшка та за три войнѣ,
Ой, а его неньки, мамки зависливѣ були,
Ой, писали дрібні листи до него слали:
Ой, вже-ж твоѣ неньки, мамки порозганяні,
Ой, вже-ж твоѣ сукнѣ дорогі посхоцувані,
Ой, вже-ж твоѣ вина, пива повитачувані,
Ой, вже-ж твоѣ ворон конѣ та поз-ѣжцувані,
Ой, приѣхаў Кременюшка ой из трѣох войнів,
Ой запукаў, та застукаў у нові ворота:
Вийди, вийди, Катерино сама молода!
Вийшла, вийшла Катерина відчиняти ворота,
А він єѣ стяў головоньку из плеча....
Ой, прийшоў-же Кременюшка до новой, стаенки,
Ой, вже-ж его ворон конѣ позастоювані,
Ой, пішоў-же Кременюшка до своѣй пивницѣ
Ой, вже-ж его вина, пива позацвѣтовані,
Ой, пішоў-же Кременюшка ой до своѣй скринѣ
Ой, вже-ж бо его сукнѣ дорогі та позлежовані,
Ой, пішоў-же Кременюшка до новой свѣтлицѣ,
Ой, вже-ж его неньки, мамки позасицувані —
А старая его мати на крѣселку сиднт,
Маленькое воробятко на руках держит:
Теперь-же я моя мати, щоб Бога ся не бояў,
Теперь-би я тобѣ мати до порога г л а в у стяў. [1]

[*]

Примѣри: Пѣсни Малороссійскія изд. Максимовичем кн. I. „Злая мать.“

Коли Турки войовали,
Бѣлу челядь заберали,
И в нашоѣ попадоньки
Взяли они три дѣвоньки.
Едну взяли по пре-конѣ,
По пре-конѣ на ременѣ,
Другу взяли по пре-возѣ,
По пре-возѣ на мотузѣ,
Третю взяли в чорні мажѣ. —

Що ю взяли по пре-конѣ,
По пре-конѣ на ременѣ,
Тота плаче: Ой Боже-ж мій!
Косо моя жоўтенькая!
Не мати тя росчѣсує,
Візник бичем розтрѣпує!
Що ю взяли по пре-возѣ,
По пре-возѣ на мотузѣ,
Тота плаче тота кричит:
Ой Боже-ж мій! ніжки моѣ!
Ніжки моѣ бѣленькіѣ!
Не мати вас умиває,
Пѣсок пальцѣ роз-ѣдає,
Кровця пуки заливає!
Що ю взяли в чорні мажѣ,
Тота плаче, тота кричит:
Ой, Боже-ж мій, очка моѣ!
Очка моѣ чорненькіѣ,
Тільки о р с у к проходили,
А бѣлий свѣт невидѣли!

12.

А в недѣлоньку рано стала нам ся новина;
Підмовила Ганзуненька богацького сина:
Покинь-же ти богатство а я покину дѣти,
Ой ходѣмо ми на Украйноньку мешканенька глядѣти!..
Ой пійшоў Ђвась, пійшоў с плугом поле орати
Взяла-ся єго Ганзуненька из дому виберати.
Ой оре Ђвась, оре сивими волами —
Не видати Ганзуненьки ис чорними бровами,
Ой, оре Ђвась, оре, та-й стаў спочивати —
Ой, десь моєй Ганзуненьки из дому не видати! —
Ой, сѣў ѣвась на коня, ой поѣхаў до дому:
Анѣ палено, анѣ варено, бо лебонь нема кому?
Прийшоў Ђвась до хати, взяў-ся дѣтий питати:
Ой, дѣти-ж моѣ дрібнесенькі! де ся вам дѣла мати? —
Ой пійшла наша мати а в чай по корови,
А нам тільки йно повѣла: будьте дѣти здорові! —
Ой пійшлаж наша мати а в гай по теляти,
А нам тільки йно вповѣла: ой не ваша, дѣти, мати!
Ой, бодай тіѣ лози, та спалили морози!
Ой, бодай тебе, ой Ганзуненько побили моѣ сльози!

Ой взаў Ђвась дитину - та поглянуў в квартиру,
Верни-ся, верни Ганзуню сердце та ўважај на дитину!

13.

Вийду я, вийду в садок вишкевий, стану си задумаю,
Виломлю си з рожѣ квѣтку пушу по дунаю:
Ой, плини, плини, рожова квѣтко по тїм тихим дунаю,
Ой; плини, плини рожова квѣтко де я братенька маю! —
Ой плила, плила из рожѣ квѣтка, и стала спочивати,
Вийшоў брат з хати, вийшоў брат з хати зимноѣ води брати:
Ой ци-ж ти сестро, ци-ж ти небого сѣмлѣт хоровала,
Що з рожѣ квѣтка, що з рожѣ квѣтка в тїм дунаю зївяла? —
Не хоровалам я мїй братеньку анѣ дня, нѣ годинки,
Тїльком сѣ в пала в катївскї руки негїдному сину.
Чом-єсь не прийшоў анѣ приѣхаў як я лист писала,
Ци-сь коня не маў ци-сь дороги не знау, ци мати не казала? —
Ой, коня-ж я маў и дорогу знаў, и мати ми казала,
Молодша сестра, бодай не зросла! з сѣдлом коня сховала.

14.

Ой, є в поли два дуби
Схилили-ся до купи,
Межи тими дубами
Там вербонька стояла,
Під вербою свѣтлонька,
В тїй свѣтлонцѣ дѣвонька
По свѣтлонцѣ ходила,
Косу росу чесала,
Косу росу чесала
На молодцѣ моргала. —
А ви хлопцѣ молодцѣ
Скажѣт моѣй дѣвоньцѣ,
Най она мя не любит,
Най собѣ лѣт не губит,
Я є хлопець войсковий,
Брати-м ѣ не готовий. —
Як дѣвчина то вчула,
До городця скочила,
Накопала корѣня
С під бѣлого камѣня,

Мочила го в молоцѣ,
Чаровала молодц'є.
Стала корѣнь варити,
Взяў-ся милий журити.
Ой ще корѣнь не вкипѣў,
А вже милий прилетѣў. —
Що-ж тя милий принесло,
Ой ци човен, ци весло? —
Принесла тя дѣвчина,
Шо з чорними очима. —
Якже милий то буде,
Хто-ж тя до дом поведе? —
Заведе мя дѣвчина
Шо с чорними очима. —

15.

Ой, там при долинѣ, ой, там при потоцѣ
Піют мед горѣўку Козаки молодцѣ;
Межи ними Гетьман склониў головоньку,
Склониў головоньку коню на гривоньку: —
Братя-ж моѣ, братя! чого-сь ми тяженько!
Чого-сь ми тяженько на моє серденько!
Либонь-бо я забиў свого близенького,
Свого близенького брата рідненького.
Не дивуйте братя, що я брата забиў;
За димом не видно, за стрѣльбоў невчує. —
Витачайте, братя! вози кованіѣ,
Виводѣте братя, конѣ вороніѣ,
Запрягайте в шліѣ шліѣ ремѣнниѣ,
Вивеземо брата межи три дорозѣ,
Межи три дорозѣ на биті гостинцѣ,
Викоплемо єму глибоку долину,
Висиплемо на нѣм високу могилу,
Посадимо на нѣм троякое зѣля:
Першое зѣленько пахнюций васильок,
Другое зѣленько крещачий барвѣнок,
Третє зѣленько рутка дрібнесенька. —
Будут дѣвки прихоцати тєє зѣля рвати,
Будут мого брата, брата споминати:
Ой, не той-то тут лежить, що панщину робит,
Ино той тут лежить, що у війску служить! —

Ой, в садочку зеленім зазуля ковала,
 По під садочок здавна стежочка бувала;
 Ой, зайшла-же туди пишная молодиця,
 Тоненька, висока, рум'янького лиця;
 Ой пішла-ж она горою, не долиною,
 Та найшла она роженьку из калиною,
 Узяла она тую калиноньку їсти,
 Заносят-же єї від матїночки вїсти;
 Узяла она та роженьку пригинати,
 Взятиж-бо єю дрібні сльози обмивати.
 Ой вилетїли двї пташки з густого гїля,
 Винесли-си они по двї квїточки зїля.
 Ой, квїти-ж мої, квїти мої, квїти!
 Де-же я вас маю перед соненьком дїти? —
 Ой, поклади нас в свїтлоньцї та на полицї,
 Та підливай їх медом и пивом в скляницї. —
 Нїж малаби я ним зїленько підливати,
 Волїлаби я ним маменьку на повати;
 Бо теє зїля зів'яне а ще крашче бїде,
 Матїнонька умре, а ўже друга не буде,
 Хоть она буде, то ўже буде студененька,
 Не пристане она до моєго серденька! —

Уже ївасенькови в намастиреньку звонят,
 Ой уже и на нас сусїди говорят.
 Встала поповичка в печи затопила,
 Свого синонька Андруся не будила. —
 Прийшла поповичка Андруся будити,
 Не могла через кровцю переступити.
 Скоро поповичка на ту кров ступила,
 Зараз она и на порозї умлїла. —
 Ой, взяли слуги за попоньком кликати:
 Ой, иди попоньку поповичку підняти! —
 Не йшоў попонько поповичку підняти,
 Но сїў на коника Теклї здоганяти.
 Догонили Теклю на тисовім мостї:
 Вертай, вертай Текльо до свекрохи в гостї!
 Переплила Текля як бїлоє гуся; —
 Деє подїла Текльо попового Андруся?

Перевели Теклю без Пожарске поле, —
Теклина матенька йдучи у млѣвае,
Теклинї слѣдоньки кровця заливае.
А Теклин батенько у намастирь входить,
Пана Забійського на таляри просут:
Рач пане Забійській сто талярів взяти,
Тільки ми не руч Теклѣ головки стяти. —
Я не рачу сто Талярів взяти,
Я не ручу Теклѣ головки стяти,
Тільки ручу Теклю живцем закопати.
Привели Теклю над Андрусеву ямку:
Я Андруса не любила з Андрусем не ляжу.
Привели Теклю над Ђвасеву ямку:
Я Ђвася полюбила, и з Ђвасем ляжу.

18.

Ой, вилетѣў сокіл та з лѣса на поле,
Ой, сѣў собѣ сокіл на високій горѣ,
А з гори політѣў на високу сосну,
Вѣтер повѣвае, сосна ся хилае:
Не хилай-ся сосно бо-й так менѣ тоскно!
Ой вдарила стрѣлка з високого неба,
Кого-ж она убила? — Вдовиного сина! —
Не-ма кому дати до матеньки знати,
Щоби прийшла мати сина поховати. —
Ой, надлетѣли три зазуленьки,
Всѣ три про ивеньки, та всѣ три смутненькі.
Ой одна упала по кінець головки —
А друга упала по кінець ніжочок —
А трета упала по кінець серденька —
По кінець головки-то мати старенька,
По кінець ніжочок — сестричка рідненька,
По кінець серденька-то его миленька.
Де матенька плаче, кровавая рѣчка,
Де плаче сестричка, слѣзная кирничка,
Де плаче миленька, сухая стеженька.
Бо матенька плаче, від року до року,
А сестричка плаче, лиш си нагадае
А миленька плаче, иншу гадку мае,
Иншу гадку мае, о иншім гадае, —

19.

Насунула хмара с Підгіря,
Надлетѣў сокіл с Поділя,
Козак ся питаў сокола:
Чи не буваў ти в далекім краю?
Чи не чуваў ти о якій новинѣ?
Чи не тужит дѣвчина по менѣ? —
Ой тужит, тужит, на ліжку лежить,
Правоў ся ручкоў за серце держит. —
Прилетѣў сокіл, та-й промовляє:
Радуй-ся дѣвчино, гість до тебе йде!
А дѣвчина ся урадовала,
Своѣй челядоньцѣ свѣтелце дала:
Свѣти челядонько як в день так в ночі,
Най я ся надивлю милому в очи,
Ой, чи не змарнѣў з Уманя вдучи...
Ой, змарнѣў-єм, змарнѣў, дѣвчино змарнѣў,
То все через тебе щом тя невидѣў! —

20.

Ой дуброво, дубровонько!
Та доброго пана маєшь,
Що ся в однім року
Трома барви приодѣваєшь, —
Одна барва зелененька,
Всему свѣту миленька.
Друга барва жоўтенька,
Всему свѣту сумненька.
Третя барва бѣленька,
Всему свѣту студененька.

ЛЕЛѢЯЛЬНА ПѢСОНЬКА.

Ой, ходит Сон
Коло вікон,
А Дрѣмота
Коло плота;
Питає-ся
Сон Дрѣмоти:
Де будемо
Ночувати? —
Де хатонька
Тепленькая,

II. ОБРЯДОВІ ПЅСНЅ.

А. КОЛЯДКИ.

(Від Калушґ зібраў Д. Вагилевичь.)

1.

Ой! у садоньку павоньки ходят,
Павоньки ходят, пЅренько ронят.
Ходит за ними красна дЅвонька,
ПЅренько збират в рукавець кладе,
З рукавце бере на столик кладе,
З столика бере вЅночок плете,
Все примЅрее на головоньку;
Диви-се ненько, чи оздїбненько? —
Пїйшла дЅвчина рано по воду.
Та сходили-се буйні вЅтрове,
Буйні вЅтрове, шайні дождове,
Шайнули вЅнком під крутий берег,
Під крутий берег в глибокій дунай.
Плине віночок крайом Дунайом
А вна за нею все берегою,
Та издибає три рибареве,
Три рибареве панскїѳ слуги:
Май-біг, помай-біг три рибареве,
Три рибареве, панскїѳ слуги!
Ци не стрЅчали, ци не спїймали
Павляний вЅнок чистий бервЅнок? —
Ой ми стрЅчали тай ми спїймали,
Та що нам буде за переємец? —
Одному буде золотий перстень,
Другому буде хустка від боку
Третому буде сама молода
Сама молода та як ягода. —

2.

А з гори, з долу вЅтер повЅваў

Дунай висихаў, зъльом заростаў,
Зъльом трепѣтьом вшеляким цвѣтом —
Дивное звѣре спасае зъле,
Спасае зъле сивий оленець,
На тiм оленци пядесять рiжкiв
Пядесять рiжкiв, єдин тарелець,
На тiм тарелци золотий стiльчик
На тiм стiльчику чемний молодець
На гусли грае, красно спѣвае. —
Надiйшоў д нему батенько єго:
Ти сину сидишь, а нич не видишь,
Турки, Татары Пiдгiря взяли,
Полон забрали долѣв пiгнали.
Сѣдлай ми тату коня бистрого,
Злагодь ми тату меча острого;
Най я поѣду Турки догоню,
Моє Пiдгiря назад обороню,
Назад оберну красче осацу,
Ой як догониў та-й ѣх розрониў,
Своє Пiдгiря назад обернуў,
Назад обернуў красче осадилу. —
Ой, осадилу вiн три села людъми:
Ой, та єдно село старими людъми
А друге село парубочками
А трете село дѣвчиноньками;
Старiѣ люди усѣм судили,
А парубочки в вiйську служили
А дѣвчиноньки шитоиьки шили.

3.

Та вжеж до тебе в рiк Бiг приходит,
В рiк Бiг приходит три товаришѣ.
Первий товариш ясне сонѣнько,
Другий товариш та бѣлий мѣсець,
Третий товариш та дробен дожцик. —
А що-ж нам рече первий товариш?
Первий товариш ясне сонѣнько:
„Ой як я зiду разом з зореми,
Та радує-сє весь мiр на земли,
А що-ж нам рече другий товариш?
Другий товариш та бѣлий мѣсець:
„Ой як а зiду темноѣ ночи,
Та радує-сє весь мiр на земли.

А що-ж нам рече третій товариш?
Третий товариш та дрібен дощик:
„Ой як я зйду разом з зореми,
Та радує-се жито, пшенице,
Жито пшенице, всека пашнице;
А як я зйду мѣсеце Мая,
Та радує-се весь мір на землі... —

4.

Ой в горѣ, в горѣ, в шоўковій травѣ,
Та в тій травици стоѣт наметец,
На тѣм намѣтци золотий стільчик;
На тім стілчику можний панонько,
Двома орѣшки да цитаючи,
Трома яблучки підкидаючи;
Вицитаў коня та с під короля,
А в того коня золота грива,
Шоўковий хвостик срѣбні копита; —
Шоўковий хвостик слѣд замѣтає,
Срѣбні копита кремѣнь лупають,
Кремѣнь лупають церков мурують,
Мурують же ѣ с трома верхами,
С трома верхами, з двома віконци. —
В одно віконце изходить сонце,
В друге віконце мѣсець заходить,
А в райскі дверѣ сам господь ходит,
Сам господь ходит, службоньку служит,
Службоньку служит, найперше Богу,
А по Богови божой матери,
А по матери господареві. —

5.

Ой рано, рано куроньки пѣли,
Ой а ще ранше наш панонько ўстаў
Ой устаў, устаў три свѣчи зсукаў. —
При однѣй свѣчи личенько ўмиваў,
При другій свѣчѣ шатоньки ўбераў,
При третій свѣчѣ коники сѣдлаў,
Ой сѣдлаў, сѣдлаў, в поле виѣжцаў,
В поле виѣжцаў, с коньом розмовляў:
Ти коню сивий будь ми щесливий,

Будь ми щесливий на три дорозѣ,
На три дорозѣ та-й у три землѣ;
Одна дорога та в Волоськую,
Друга дорога та в Нѣмецькую,
Трета дорога та в Турецькую.
З Волощини йде волики веде,
З Нѣмеччини йде коники веде,
З Туреччини йде грошики несе. —
Та воликами на хлѣб робити,
А грошиками вѣйску платити,
А кониками з вѣйськом ся бити. —

6.

Ой из за гори, за зеленоѣ
Виходит же нам чорна хмаронька,
Але не єж то чорна хмаронька.
Але но єж то Н а п е р е д о в е ц ь ,
Напередовець красний молодець,
Заперезаў-се чорноў ожиноў,
За тоў ожиноў та три трубоньки;
Одна трубонька та роговая,
Друга трубонька та зубровая,
Трета трубонька та золотая.
Та як затрубит у роговую,
Урадує-ся вся звѣрь у поли;
Та як затрубит а в зубровую,
Та врадує-се ўся риба у водѣ;
Та як затрубит а в золотую
Та врадує-се ўвесь мѣр на землі. —

7.

Була в батенька нова свѣтлонька,
А коло неѣ садок сацений,
Садок сацений злотом ряшений,
А в тѣм садочку зелене вино. —
Стереглаж его красна дѣвонька,
Та стерегучи шитѣнко шила,
Шитѣнко шила твердо уснула:
Та надлетѣли райскѣ пташеньки,
Сѣли унали на злоту рясу,

А злота ряса та зазвенїла,
В тїм се дївонька з сну пробудила:
Ой, гушу! гушу! райскї пташечки,
Не вам то батько садочок садиў,
Садочок садиў, все золотом рясиў,
Зелене вино самїй надобно;
Маю братїнька на оженїню,
Сама молода на відданїню. — ^[*]

[*]

Примїри: Пїсни малоросїискїя изд. Мих. Максимовичь. Москва 1827.

Б. ГАГІЛКИ.

(Від Золочева.)

1.

Воротаре, воротаре,
Вітвори воротонька! —
А хто ворїт кличе? —
Князевї служеньки. —
А що за дар везут? —
Ярїть пчолоньки. —
Ой щеж-бо нам мало. —
А ми вам додамо. —
А що-ж нам додасте? —
Молоду дївоньку
В рутянім вїноньку. —

2.

Ой Данчику, Бїлоданчику!
Поплинь поплинь по Дунайчику,
Росчеши коси росї,
И чорненькїї брови;
Возьми-ся за під боки
Покажи свої скоки
Возьми-ся за під вижки,
Шукай собї товаришки,
Вибери собї другу
З калинового лугу.

3.

Ой нѣхто там не буваў
Де се явір розвиваў,
Ой яворе явороньку зелененькій! —
Два мѣсяцѣ ясных,
Два парубки красних,
Ой яворе явороньку зелененькій! —
Ой, єдин ми красний
В селѣ Ивасенько! — Ой яворе — — —
А другий ми красний
В селѣ Миханенько! — Ой яворе явороньку — — —

* *
*

Ой нѣхто там небуваў
Де се явір розвиваў — ой яворе — — —
Двѣ зороньцѣ ясных
Двѣ дѣвоньцѣ красних. Ой яворе. — —
А єдна ми красна
В селѣ Оленонька — ой яворе — —
А друга ми красна
В селѣ Кулинонька — ой яворе
А на Ивасеви
Вишита сорочка — ой яворе — —
Ой хто-ж то му вишиваў?
Прокопова дочка. — Ой яворе — —
А на Оленоньцѣ
Трясуций вѣночок — ой яворе. — —
Ой хто-ж то ѣй куповаў
Степанів синочок — ой яворе — —
А на Миханеви
Вишита сорочка — ой яворе — —
Ой хто-ж то му вишиваў
Андрѣева дочка — ой яворе — —
А на Кулиноньцѣ
Трясуций вѣночок — ой яворе — —
А хто-ж его куповаў
Миронів синочок. Ой яворе. — — —

В. ЛАДКАНЯ.

(Від Перемишля.)

(Коли брат княгини косу росплѣтає.)

Треба косу росплѣтати,
Треба вѣнец закладати. —
Пійшла княгинойка,
Пійшла Горпинойка
До городейка
Бѣлими ножейками,
Рѣже барвѣнок
Собѣ на вѣнок
Бѣлими ручейками;
Прийшла до неѣ
Матинойка єѣ:
Що робиш дитинойко? —
Рѣжу барвѣнок
Собѣ на вѣнок,
На свою головоюку.
Ой чи-ж я тобѣ,
Моя матинойко!
Не била вигіднейка?
Шо ти мя даєш,
Ти мя силуєш,
А я ще молодейка
Не дуже розумнейка. —
Ой я тя даю,
Я тя силую,
Зо своѣй головоюки,
З люцкоѣ обмовоюки.

2.

(При вѣнкоплетинах.)

Е у лузѣ калина
Бѣлим цвѣтом зацвила:
Пійшли єй дружки рвати,
Не дала ся ўломати;
Пішла Горпинойка,
Пішла Княгинойка
Наломила си квѣту,
З калинового цвѣту;
Прийшла до свѣтлоюки
Межи красні дѣвоюки,

Поставила на столойку
Протів свого личейка,
Питала ся батейка:
Ци буду я така
Як калинойка тая? —
Будеш дитинойко будеш
Поки у мене будеш
А як від мене пидеш
Спаде красойка с тебе
Из тебе молодоѣ,
Из косойки жоўтоѣ.

3.

(Сиротиньская.)

Вийди Маланойко молодейка
Подиви ся всюднейко:
Ци не стоѣт твій батейко
У которого порожейка? —
Ой! знаюж бо я знаю,
Що батейка не маю;
Пішлю ворону
В чужу сторону
По свою родинойку;
Пішлю зазулю
В сирую землю
По своего батейка. —
Ворона летит
Вѣсти приносить:
Буде ту родинойка.
Зазуля летит,
Вѣсти приносить:
Не буде твій батейко;
Сира землейка,
Тяжкіѣ дверейка,
Годѣ ѣх вітворити,
Анѣ оконця,
Ясного сонця
На тебе ся подивити.
Юж мій батейко
Мій соколейко
Перед милим Богом стоѣт,

Върне ся Богу молит:
Спусти-ж мене Вожейку!
З неба на землейку,
Най-же ся подивлю
На своє дитятойко.
Ти душейко благая!
Тебе там не потреба;
Мае она там дружейки
Върніѣ услужейки,
Они ей вѣнец нарядят,
На посаг посадят,
Нарядят як панятойко
Посадят як сиротойко! —

4.

(Від Стрия.)

Просила Горпинонька
Своєго батенька:
Батенько мій любий!
Заперай воротенька,
Не пусти кнеженька,
Не пусти Василенька. —
Дитинонько моя любя!
Як го не пускати?
Коли він се просит
Коли він се стелит,
Хмелем коло двора,
Бервѣнком коло стола,
Соколом за столом.

5.

(Сиротиньская.)

Кнегинѣ матиночка
В перед Бога стоѣт,
На охрест руки держит,

Бога се просит:
Спусти мене боже!
Над село хмароў
А в село дрібним дождцам,
Ясным сонцем воконцем;
Ней-же я се подивю
Чи красно дите ўбрано? —
Убрано як панетко,
Посацено як сиротетко. —

6.

Съяла кнегинонька долю
Стоячи над водою:
Плини доле з водою,
Я поплину с тобою,
Там ми си спочинемо
Тай листе попишемо
До мами пішлемо,
Ней-же мама знае,
Що мене малу дае
Не наўчивши мене,
Всекоў роботи;
Научет мене люди,
Тогди мамѣ жель буде

7.

Вода луженьки забрала
И камѣне дрібненьке,
Лиш єдного камѣне не брала,
Що дѣвчина на нѣм стояла,
Росу косу чесала:
Не пади, коса, на камѣнь,
Но пади, коса, ў зѣльничок;
Бо на камени зсѣчеш-се,
А ў зѣльничку приймеш-се. —

8.

Просила кнегинонька
Своего братечка:
Братчику-ж мій любий!
Съддай кониченька,
Їдь у чистое поле
По стадо вороное,
Зажени-бо его
До зѣльника мого,
Ней зѣле випасе
И на копитах винесе;
Конѣ моѣ вороніѣ
Витопчѣт зѣле мое
Ней се по минѣ не зістає,
Подружичкам на радости
Матѣночцѣ на желости;
Бо що матѣночка глене:
А деж тото дитетичко,
Що садило зѣлечко! —

9.

Мовила, говорила
Ярая пшенице:
Не подоба моя
У стозѣ стояти,
Але подоба моя;
У короваю розростати. —
Мовила говорила
Червона калина:
Не подоба моя
У лузѣ стояти,
Але подоба моя
У короваю сияти. —
Де ти калино росла?
Що-сь така красна,
Тонка, висока
Листьом широка?
У лузѣ при кирниці,
При студенній кирниці,
Від вѣтру буйненького,
Від дождю дрібненького,
Від сонце ясненького!
Десь дѣвчино росла?

Що-сь така красна? —
У тата в холодочку,
При солодкім медочку! —

(Від Бережан.)

10.

(Коли на посаг садят.)

Злетѣли два ангели з неба
Ой, сѣли, пали Марисоньцѣ на подвѣре,
А з подвѣре в застїйное віконце
А з віконце на тисові столи,
А з столів на лѣнніѣ обрусї,
А з обрусів на пшеничні хлѣбове,
А з хлѣбових на румене личенько,
А з руменого личенька на барвѣнковий вѣночок,
А з вѣночка на мушлѣновий рубочок.

11.

(При вѣнкоплетинах.)

Надлетѣло потѣтко це, це, це!
Сѣло собѣ в віконенько шчебече —
А за столом паненочки г л а г о л е т ,
Марисоньцѣ вѣночок лагодѣт. —

12.

(Мѣщанська — коли їдут до молодоѣ в недѣлю.)

Їдѣмо, поїдѣмо

Польом, болоньом
Пѣском, камѣньом —
Пѣсок буде шумѣти,
Камѣнь буде дуднѣти;
Вчуют нас люди,
Славно нам буде,
Вчуют селяне
Що ѣдут мѣсчане. —

13.

(При вѣнкоплетинах.)

Вѣнку, мій вѣнку
З кресчечого барвѣнку,
Єном те єден вила,
И том те не сходила;
В суботу по полудни,
В недѣлю всю дниноньку,
В понедѣлок годиноньку;
Далабим те малювати,
Щоби в тобѣ погуляти,
Далабим те золотити,
Щоби в тобѣ походити. —

(Від Коломиї.)

14.

(с кінця вѣсѣля.)

Лежели берви бервѣнкові —
Благослови Боже,
И ти божая мати,
Деревце убирати! —
Райское деревенько.
Перед райом стояло

Та в рай се похилєло,
Тай сильнєнько зацвило.

15.

(Коли деревце убирают.)

Колесом, колесом в гору сонце йде,
В нашой Марисечки рай се ве;
Марисечко дѣвочко хто-ж тобѣ той рай
даў? —
Даў менѣ Біг и батєнько мій. —

16.

(Коли отець княгинѣ вѣнец нарядє.)

Не папороть паде,
Отец вѣнок кладе
Бѣлими ручєньками,
Дрїбними слозоньками, —
Розшѣйнули-се оси,
Покотили-се коси,
З близка-се кланєючи,
Отцєви матѣночцѣ декуючи. —

17.

(Коли вѣсїлє вїдїйде до Князя, свахи спѣвають.)

Встаю я скоро свѣт,
Пєдивлю-се на подвїре, лєше слѣд
Де кованѣ залубницѣ стояли,
Де воронѣ конички ірзали,
Тотѣж мою Марисечку, взєли. —

Чи я тобѣ мамко не дитетко?
Шчо ти мене даєш прічки,
Протѣв темноѣ нічки. —
Дай-же менѣ мамко соло ветко,
Аби менѣ раненько шчебетало,
Щоби мене раненько пробуцало;
Бо чужая матѣночка не збудит,
Хиба піде до сусѣди посудит:
Отиж моя невѣстице такая
Як у лѣсѣ колодище гнилая.

18.

(Коли перемѣтку наряцают.)

Летѣла бѣла пава,
Всѣ дѣвки поминула
Леш на марусечку ўпала:
Розмишлей собѣ,
Чи не жель тобѣ?
Молода Марисечко! —
Всѣ дѣвки грают,
Коси всѣ мают,
А тебе не приймают.

(Від Золочева.)

19.

(Короваєви.)

Ой раюж, мій раю
Пшеничний короваю!
З семи кирниць водице
З семи стогів пшекице.

* *
*

А в нашої печи
Золоті плечі.
А срібні крила,
Щоб коровай гнітила. —

20.

(В четвер нрі в'якоплетинах.)

По під садочок по під вишневий зелений,
Туди-ж ми їхаї молодий Василенко,
Изняї шапочку изняї и слушаї:
А ж-то мовиї, шчо зазуленьки ковали,
А то паняночки вїночки вили ї спївали.

21.

(На предани.)

По під гай зелененькій
Паї снїжок молоденькій,
Там куноньки походили.
Слїдоньків наробили.
Слїдом матїнонько, слїдом
За своєю донькою,
Дай-же їй Боже де послїдити,
З собою до дому взяти.
Вийди Марусенько вийди,
Може ти є кривдонькою
Возьмемо тя назад з собою. —
Нема Марусеньки дома,
Пїшла спати в солому.
А в якую? — в ячмїнную. —
А в чию? — в сусїдную! —

СКЛАДАННЯ.

Як в м'бю так п'бю.

припов'дка народна.

ЗГАДКА.

Засп'ваю що минуло,
Передв'цкій згану чяс,
Як весело колись було
Як то сумно нин' в нас!

Святовида ^[1] лица ясні
За Лабою ^[2] Славлян чтиў,
Купайловий ^[3] тапок красний
Царинами в'тром сп'ў. —

Гай ся на честь гарной Лади ^[4]
П'ньом д'виць розлягаў,
Мір в подяц' для Коляди ^[1]
Веселячись снопи клаў. —

Над ярою Волтавою ^[2]
Суд Любушин ^[3] мир даваў,
Над Д'нпром славотицьою
Так Ярослав ся вславляу. ^[4]

По за б'лими водами
Б'лий гн'здо орел виў;
А рускими сторонами
Зв'н в'човий гомот'ў. —

Новгорода сила й слава
Св'том ц'лим зголосла,
Киева золота г л а в а
Під небеса ся звела.

Слави дочка величана
На св'т ц'лий сияла
П'снь Люмира п'снь Бояна ^[1]
Голосн'ше 'й гула. —

Нин' думка йде сумненько
Темним л'сом гомонит,

За Дунай, за Днѣпр туженько
Згадка журна лиш летит.

По над Днѣстра берег крутий
Гамор г а л и ч ь розлягат —
Там сум душу хапле лютий
В безвѣсть гадка пропадат. —

Городища де бували,
Днесь могили ся звели,
Богів храми де стояли
Грехіт мохи поросли. —

По за води по за тихі
З Славоў гаразд пробуваў —
Загудѣвши вихорь лихий
И слѣди их позмѣтаў! —

Красна Р е т р а з А р к о н о ю ^[1]
Пилом вѣчним припали,
Дѣти вѣрні з матерьюю
Десь в безвѣстьох изчезли...

Де ворони ся злѣтают
Колись славний стояў тин ^[2]
Тяжкі мраки днесь лягают
Як на ногах татарин. ^[3]

Щасте гаразд з під могили
Гомонем лиш залѣтат;
Як Славяне колись жили
Журна думка лиш з гадат;

Из Русина щирой груди
В побратимий летит край,
Побратимі де сут люди
По за Вому за Дунай. —

Руслан Шашкевичь.

[1]

С в я т о в и д , бог Славян надлабских в надбальтицких виображающий сонце. —

[2]

Л а б а Albis fluvius. —

[3]

Купайло, бог Плодів земних. Опис обрядів Купайлових найдеш кромѣ инших в Исторіи Малой Россіи Дм. Бантыш Каменского Ч. III. стр. 84. прим.

[4]

Лада, бог милости, ладу и женидби або весѣля; доси у нас пѣсни весѣльні зовут ся ладканя.

[1]

Коляда бог миру, и пированя.

[2]

Волтава рѣка у Ческій земли Moldau Fluss.

[3]

За Княгини Любуши споминают-ся первий раз у Чехів desky pravdodatne зри Kralodworský rukopis: Saud Ljbušín.

[4]

Ярослав Володиміровичъ (1019) зчиниў зберку прав руских знакому під именем П р а в д и рускои. —

[1]

Люмир и Боян пѣвцѣ стародавной Славянцями — сей на Руси той у Чехів — зри Слово о полку Игоря-и Kralodworsky rukopis.

[1]

Преславни города у Славян над нинѣшним морем Балтицким.

[2]

Твердогород, замок. — Примѣри Милятин Гусятин, Рогатин, Чорнятин, Славетин и м. и.

[3]

Повѣдают люди, що Татари вертаючи с полоняним міром у сыню, коли стагали на нічлѣги повязаним полонянцям лягали на ноги, щоб не поўтѣкали. —

ПОГОНЯ.^[*]

Чи то сокіл пташку жене?
Чи то буря хмару несе?
Чи люта цума летит?
Нѣ!... то Козак конем садит!..

Гуляй вороненькій гуляй
Врага постигай!
Відобемо дѣвчиноньку
Пана твоего сестроньку.

Як прилетишь поздоровит,
И поплеще и промовит,
Погодує тя рукою,
Рученькою б'їленькою,
И напоїт тя водою
Водонькою студенною,

Гуляй, гуляй на вс'ї сили!
Через болота, через могили,
Через дуброви, через луки!..
Потаньцюєм с Татариним!
Ненагр'їю-сь вражим сином
Як попаду в мои руки
Скоро блиену му шаблею
Розільєцця б'їс мазею! —

На ту правду забожий-ся...
А зогнувши-ся дугою
До коника приложий-ся
Шпаркоу полет'ї стр'їлою.

Ан'ї єго не спиняє
Рів ан'ї могила
В'їтром их перел'їтає
Якби мара го носила.

Куда гонишь б'їсноватий!..
Св'їт вже смерком почорн'їй,
Сумненько пугач зап'їй
Н'ї там людей, н'ї там хати! —

Блуд ту свище, туман грає,
В густі л'їси заведе;
Козак на се не зважає
Гомонит си та й жене.

Стануї-к землі припадає,
Послухати де - дуднит,
Знов на верх ся вихопляє
Бистрим соколом летит.

И счез стр'їлоу в густій мрац'ї
Дудонь замоу'чає,
Може л'їг вже де в байрац'ї
Тай воїк доїдає.

Де-сь поѣхаў ти козаче?
Темно тихо и страшненько, —
Чясом лнш ворон закряче
Закряче сумненько. —

* *
*

Чи то вірли крильми бют-я?
Чи зірки сияют?
Нѣ!.. то Козак з врагом трут-ся
Мечами блискают.

Та вже Татар утомиў-ся,
К землі сильно вдарен паў...
Ще раз двиг-ся роз-яриў-ся
И дѣвчинѣ необачній
Головоньку з плеча зняў

И кунуў-ся мов звѣрь лютий
Козак сильний на врага,
Грудь розколоў, щоб добути,
Серце диве Татара.

Завѣз сеятру до домоньку,
Поховаў ю у садочку,
Посадиў над неў руточку,
А в головках калиноньку.

Сам затужиў тай заплакаў
Тай стаў-ся сумненьким,
Тай затужиў тай заспѣваў
Голосом михеньким:..

„Якби я в сей сторононьцѣ
Якби я безрідний жиў
Батько ненька в могилоньцѣ
Тай сестрицю враг вмертвиў.

Ходѣм коню в чужиноньку
Думочку думати,
Ходѣм коню на Украиноньку
Степами блукати. —

Руслан Шашкевичь.

[*]

ДВА ВѢНОЧКИ.

По під гайом зелененьким
Чиста рѣчка тече,
На яворѣ зелененьким
Соловѣй щебече;

Сидит дѣвчя над рѣчкою
Два вѣночки ўвила,
И ручкою бѣленькою
На воду пустила.

Один вѣнецъ з барвѣночку,
А другий з рутоньки,
Один вѣнецъ Козаченька
Другий дѣвчиноньки.

Поплиў вѣнок из барвѣнку
Воўня го сѣпає
А остаў ся из рутоньки
Бо берег спиняє...

„Поѣхаў мій Козаченько
В далеку дорогу,
Мене лишиў молоденьку
Самую небогу!

Верни-сь вѣнку из барвѣнку,
Приплинь к береженьку!
Верни-сь милий з України,
Пристань ко серденьку!..

Колиж вѣнку из барвѣнку,
Сплинешь к береженьку?
Коли вернешь з України
Милий Козаченьку?....

Заковала зазуленька
В гаю в серединѣ,
Аж ся стало страшно, сумно
Молодїй дѣвчинѣ: —

— „В Українѣ на могилѣ

Зацвила калина,..
Там лежить твій Козаченько,
Бѣдна сиротина!

А коли ся води вернут
Що за сѣм лѣт ўплили
Тодѣ верне-сь з України
Козачок твій милий. —

Ярослав Головацкій.

РОСПУКА.

По за тихими водами
Сумно тай смеркло-ся
О як голос меж горами
Щасте розбило-ся!

Летит ворон чорнокрилий —
За ним загудѣло;
Щасте мое гаразд милий
На вѣки знидѣло. —

Тяжко голубу малому
Гори перебити,
Ой ще тяжче безродному
На сем свѣтѣ жити.

Ти зазуле сивенькая
Закуй ми сумненько
Най роспука тай лютая
Вирве ми серденько. —

Руслан Шашкевичь.

ВЕСНІВКА.

Цвѣтка дрібная
Молила неньку
Весну раненьку:
„Нене рідная!
Вволи ми волю,
Дай минѣ домо;
Щоб я зацвила,
Весь луг скрасила,
Щоби я була

Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щобим згорнула
Весь свѣт до себе!“
— „Доню голубко,
Жяль минѣ тебе
Горная любко,
Бо вихорь свисне
Мороз потисне,
Буря загуде;
Краса змарнѣе,
Личко счорнѣе,
Головоньку склонишь
Листоньки зронишь,
Жяло серцю буде. —

Руслан Шашкевичь.

МАДЕЙ.

На високій чорногорѣ
Буйні вѣтри вѣют,
По зеленій полонинѣ
Сѣри воўки виют;
Тисяч коней вороненьких
В байраках ирзає,
Тисяч гарних ледѣників
Коники сѣдлає.
А ватажко сивий Мадей
Зморщиў густі брови
Чорні очи заблищали
Та жаждою крови. —
По верх коней яснобарві
Прапори сияли
Байраками и дебрами
Ратиця мелкали. —

* *
*

Мрачно, скучно по майданѣ
Пітьма-ся чорнѣе,
Огнѣ горят по шалашѣох,
Лехкій вѣтер вѣе
Мадей велѣў чятовати
Густаю дебрею

Гомін далеко клекоче:
„Вертаймо Мадею,
З верх Бескида глухий дубот,
Бором ся шибает,
Тїмою вихром їдут Угри
Дебрь ся улягає. —
„Нїт вертатъ-ся сив Мадею
С соромом до дому;
Глухої пушеї темної ночеї
Блудити по лому;
З безчестними оченьками
Ясне сонце зрїти,
З безчестними губоньками
Богу ся молити;
Кїньми зорю долиноньку,
Засїю стрїлами,
Переломлю вражі тучи,
Пролю кровъ рїками! —
Та вже сива бородонько
Не тобї ся бити —
Під зеленої муравонької
В деревищи гнити;
Не тобї ўже сиру землю
Тулами стелити,
Не тобї ўже вражу кровцю
Ратищом точити. —

* *
*

Трублят роги жуброві,
Сумно конї рзают,
Шумят тучі срїбних стрїлок
Та мечи бряцают. —
А з байрака летит шпарко
Острое ратище,
Заточиї ся під Мадейом
Кїнь на колодище...
Люто кликне сивий Мадей
А дебрь заклекаче —
Воўком верже-сь в вражі тучи
Зубми заскрегоче.
Куда мелькие ясным мечем
Кровъ рїкою точит,
Куда ратищом засвище
Кїнь їздця волочит. —
И рев лютший, мрак темнїйший

По сирѣм Майданѣ...
Звонят конѣ брящят мечи,
Тѣмют стрѣли каляні. —
А з Мадея девять стрѣлок
Ссут кровцю теплую,
З бѣлих грудей три ратища
Влекут ся землею. —
Сивий Мадей утомиў-ся
И ноженъки мдлѣют,
З слѣдів кровця виступає
Груди-ся чорнѣют. — —
Вежеж за шию ужеўками
К мажи привязаний,
За рученьки и ноженъки
Вкований в каидани. —

* *
*

Вилетѣла зазуленька
Сѣла на тополи —
Заковала жялібненько
Мадей у неволи. —
Ой, зазуле сивенькая!
Не ковай сумненько,
Не задавай серцю тучи
И так менѣ тяжейко?
Ноги зелѣзо зриває
И в руки-ся ўѣло,
Кровцьоў груди обкипѣли
Тѣло почорнѣло. —
Моѣ друти бѣлогруди
В Бескидах дрѣмают,
А ворони чорні крячут
Кровцю попивают!
Моѣх вѣрних ледѣників
Кости ся бѣлѣют
Сѣрі воўки стѣкают-ся
Трупы рвут и виют! —
Ой, полети коваючи
За темненькі звори,
На зеленій лѣвадоньцѣ
Бѣлѣют ся двори;
Не кажи рідному сину
Що мя, уковали;
Лише мене на вѣсѣле,
На силу призвали,

З студеної кирниченьки
Медом упоїли,
А під зимну колодоньку,
Снати положили. —

Далибор Вагилевичь.

ТУГА ЗА МИЛОЮ.

Из за гори из за лїса
Вїтрец повїває,
Скажи, скажи тихий вїтре
Як ся мила має?!

Чи здорова чи весела,
Личко румяненко
Чи сумує, чи горує
Чи личко блїденке

Бо я тужу, бо я плачу
Слозами вмиваюсь,
Веселої години
Вже не надїваю-сь!

Кобї менї крильцї мати,
Соколом злетїти,
Тяжку тугу из серденька
Прї милїй розбити!

Ой лїтаї-бим ой лїтаї-бим
Що день и що ночи,
Щоб ся милїй у сивеньки
Надивити очи.

Ой лїтаї-бим, ой лїтаї-бим
Заряму ясними,
Щоб менї ся натїшити
Ручками бїлими.

Ой лїтаї-бим, ой лїтаї-бим
Свїтом бїлесеньким,
Щоб менї ся натїшити
Личком румяненко.

Ой лїтаї-бим, ой лїтаї-бим
Вечером тихеньким,

Щоб менѣ ся натѣшити
Ходочком дрібненьким.

Ой лѣтаў-бим ой лѣтаў-бим
Лѣсами горами,
Щоб менѣ ся натѣшити
Милими словами.

Ах я бѣдний нещасливий
Да й крилець не маю,
Сохну, чахну в далечинѣ
Всяк день умираю!

Руслан Шашкевичь.

СУМРАК ВЕЧЕРНИЙ'.

Сонце ясне померкло, свѣт пѣтьма насѣла,
В ширь и вздоўж до окала сум ся розлягає,
Чагарами густими тѣма вокуїв завила,
Над тином опустѣлим галок гамор грає;

Там нещасен думаю тяжка мовь могила
Серед степу о північ сумненько думає.
Згадка в души печальній тужно згомотѣла,
Бо сплинули радости, як Днѣстер спливає!

Нависло ясне небо чорними хмарами,
Тяжкими гузті бори склонили-сь тугами,
Зойкнули дуброви и лѣси застогнали.

Весело ми стоў гудьбоў, тай с тими лѣсами,
Мило ми з буйним вѣтром, з блудними марами,
Студенна тая доля к серденьку при пала. —

Руслан Шашкевичь.

ЖУЛИН И КАЛИНА.

Казка.

Глухо, тихо до окола
Всьо в темку счезає,
По над Днѣстром по над бистрим

Сив туман лягає,
Лиш далеко в густих корчох
Глют воўчі зірницѣ
Лиш далеко очаретом
Сверкают лучницѣ. —
Жулин блуден самооден
Обманцями ходит,
Чероз густе хаще дресья,
Болотами бродит,
Ходит, гонит, не тямит-ся,
Облудом, пїть мою,
Шум и закрут у головѣ,
Шибает-сь собою. —
И спиниў-ся на березѣ,
Головочку склониў
И тяженько задумаў-ся,
И сльози не врониў...
Румяное лице зблѣдло.
И губи зівяли
Серце єго в горованю,
И душа в печали;
И кленучи сам собою
Взяў-ся нарѣкати:
„Проклятая розлучнице!
На що свѣт вязати!?
Розігнала-сь дрібні дѣти...
На що-сь мя зводила?!
Через тебе лишиў милу.
Ти мя спечалила —
Буў-ѣм тобѣ все вѣрненькій
Згадуваў гадочки —
Все пропало, минуло-сь,
Заростут стежочки.
Ти не була менѣ щира
К собѣ-сь припацала,
Як роздаў-ѣм срѣбло. злото,
З мене-сь ся смѣяла. —
У грудь нинѣ роспукою
Печаль ся копає,
Ах змарнѣў-єм, почорнѣў-єм
Серце ми ся крае! — —
Чи я хоцу, чи я ляжу
Житѣм проклиная,
Бѣдне серце зайшло кровю
Сльози проливаю!
Щастє знило мир розбиў-ся

Лиш менѣ тужити
Лутче гнити в сирѣй землі,
Як під сонцем жити! —

* *
*

А по Днѣстру б'ють воїноньки
В крутім береженьку
Ватра верх, воїнь розляла-ся
Скрізь пітьму темненьку
Сині тумани димять-ся,
А з ватри хилиг-ся
Гарна дѣва, круглолиця
Єй свита ряснит-ся...
Красне личко блѣденькое
И очі чорненькі —
Розсипають-ся густенько
Косоньки жоўтенькі —
Клекотят воїноньки бистрі,
Глухо тихо б'ють-ся
По верх воїнь тумани синѣ
Ватрої зливають-ся...
Жулин руки звѣї злегонька,
Лице ростлѣває,
К гарній приступію Калинѣ
С тиха промовляє промовляє
Чо ти туду блудна ходишь,
Люба красавице?
Чого глядят чорні очі
Блѣдне круглолице?
Чи близькій дїм чи далекий.
Дорога брїднява
Як гляну на тя марнѣю
Миленька бѣлява!
Темна нічка бистра рѣчка,
Студен вихорѣ вѣє.
Занесу тя до домоньку
Грудь моя загрѣє.

* *
*

Поглядає вѣдьма ўкосом,
Кплячи-сь посмѣхає

Очи вугльом ярим тлѣют...
К ньому промовляє:
„Горе тобѣ невдячнику!..
Загинешь марненько!
За про тебе клялам житьом
Кзісхло серденько,
Дни и ночи слѣози лялам,
А за вѣрность мою
Мене-сь забиваѣ нецире
Лишиѣ сиротою!..
Присягаѣ передомною
А другу-сь любиѣ,
Я в слѣозах ся розпливала
Ти з неѣ ся голубиѣ,
Лутше було не любити
Ниж любовь зрацати! —
Горе тобѣ невдячнику
Марне загибати! —
В бистрім Днѣстру глухо тихо
Пѣсочок дрібненькій
На днѣ двір мій з воѣнь прозристих
Ясний, студененькій,
Пѣсок очи виѣдає
В синій колобанѣ
Скучно там є и сумненько
Тяжке горуване;
Свѣтличенька без оконец,
Сонце не загрѣе
Сама журю-ся собою
Вѣтер не завѣе.
Заведу тя мій миленькій
В тую свѣтличеньку,
Обійму тя, поцюдую,
Пригорну к серденьку,
Постелю ти ладно гладко
Пѣсочок дрібненькій,
Покладу ти під головку
Та рѣнець бѣленькій“ —
Вѣдьма чорними очами
Скрізь серце прошила,
Свита рѣсно провѣвала
Вся ватрою тлѣла,
Під неѣ земля ся рознала..
И щезла клинучи; —
По верх поломѣнь палала
Сина клекотючи. —

Закрутиў-ся буйний вѣтер
На роздорожищи,
Клубит пѣску туманами
И кипит и свище,
И луч синий ясно сверкне,
Счезне, знов затлѣе,
Серед вихра забѣлѣе,
Ние, маячѣе...
Глухий гоміи до окола
Хащѣ ся згинают,
И трѣскучий гром удариў
Граньцѣ-сь розсипають.

* *
*

Жулинови проканули
Слозоньки дрібненьки,
Стигло серце спечалене,
В роспуцѣ лютенькій —
Бе-ся в груди бѣлоў рукоў
И клине собою,
И серденько промерзало,
Заплило крѣвою.
„Ах Калино красавице,
Щире-сь мя любила!...
Гореж менѣ, вже-сь не моя
На що-сь мя лишила!
Куда знила-сь в вир безвѣсти,
Де твоѣ слѣдоньки?
Там студено вельми темно,
Шептят червачоньки.
Ще зажди, на стиг верни-ся!.
Най вѣчне спрацаю,
Ах возьми мене з собою
Най ся не лишаю!..
Та вже-ж я тя не прикличу,
За мене недбаешь —
Та вже-ж я тя не приплачу, —
О менѣ не знаешь —
Ніжки твоѣ скоропадні
Вже ледом застигли
Ручки твоѣ бѣленькіи
Вже угльом згорѣли,
Очка твоѣ чорненькіи
Вже пополовѣли

Губи твої рум'яненки
Уже посинїли. —
Не будеш дрібними словами
К мені промовляти,
Ні бїлими рученьками
К собі пригортати.

* *
*

И Жулин замоїк... думає,
Дрожі го пронимає
Нич не видить, нич не чує,
Жяльом прозябає. —
И роспука хаплет ледом
Серце закрьвлене,
В голові ся зкрутило
Оченьками жене,
Розсміяї-ся глухо, дико
Схитаї головою..
Верг-ся в синій вир глибокій
В річку бистренькую.
И вир під ним роступиї-ся
До дна играючи,
И закипїї пак по верха
Сильно воїнюючи —
Котили-ся каламутні
Вонїї берегами,
И вихор гнаї споловїле
Листе туманами —
А далеко черленіи
Луни розляли-ся,
А далеко чорнявіи
Хмари котили-ся

* *
*

На розсвітї красить зоря
Та небо ясноє,
Котит-ся з за хмар золотих
Сонце черленое,
И вже синій туман счезаї
З очеретів густих,
Буйний вїтер проганяї-ся

По остепях пустих,
А по Днѣстру та два тѣла
В воўнѣх ся крутили
Разом Жулин и Калина
За руки-ся держѣли —
Внѣнѣ верх них коломутні
Красні сукнѣ дерли
Виючи-ся баранами
Бѣлі боки терли. —
У Калини в рѣчи чясом
Усмѣх озіркаў-ся
Гарна була журна була,
Волос розсипаў-ся,
У Жулина лице сине,
Печаль Скопала-ся,
Зуби твердо ся затяли
И грудь надула-ся —
И винесли води тѣла
На рѣнецъ дрібненькій,
Замулені бѣлоў пѣноў
Як снѣжок бѣленькі.
Тут злетѣли ворон тучи
Лобами схитали. —
Тѣло зьобали Калини
Очи випивали. —
А Жулина не торкнули-ся,
З далека кружали —
Як над него надлетѣли
Падали, здихали, —
Бо заклала го Калина
Словами твердими
В ужа с свѣту не тиряти-ся
Вѣками вѣчними. —
Ворони го приодѣли
Чорними крилами
Вихрове го обкитили
Пѣску туманами
Аж верх него насипали
Могилу круглую
Що морогом не ўрастае
На память вѣчнѣю. —

Далибор Вагилевичь.

ОЛЕНА.

к а з к а .

Музика рѣзко від уха заграў, а бабто загудѣ, то в лад вибиваючи моторні дѣвчята аж піднимаў, а хоть иоги потомлені до круглого рвали-ся танка; гарні хлопцѣ в підкови до складу кресали, позираючи радосно кождий по своєй дѣвчинѣ; сваненьки з молодцями стиснувши-ся в кутку коло притѣчка хочь дрібненько но чястенько витрясали крупник из чарочки, недбаючи, собѣ радненьки, на старих своих доўговусих господарів на другім боцѣ в кутѣ коло скринѣ спорою мѣрою попиваючнх. Було то весѣлечко. —

Гей, хлопцѣ, чи спите! щосте-ся позабували? кликнуў гожий дружбитонька з великою шоўком шитою хусткою у бока, досадним голосом, дѣвчята радіби гопцювали, а в вас якби душѣ нестало; махнуў шяпкою вѣнцем барвѣнковим стрійною, погладиў чорненькій хочь невеличкій вус, розгорнуў волосѣчко у чола, глянуў по дѣвчятах, винѣс одну з калинового дуга, напретиў музицѣ „або грай або гроші віддай, моргнуў на Юрця, и станули до шпаркого козачка.

Хоть з дерева листь упаў,
Морій половѣ,
Весѣлечко господь даў
Радо нам ся дѣе!

Ю р ц ь о .

Хоть на дворѣ ніч темна
Гей, темна ночонька
В нас свѣтличенька ясна
Красні дѣвчятонька.

Д р у ж в а .

Сокіл в бѣлий двір влетѣў
К чорнои галоньцѣ.
Княжиненько наш приспѣў
К русій дѣвчиноньцѣ.

Ю р ц ь о .

Нуте! жваві хлопаки,
Ледѣники горні,
Витинайте гопаки
Хлопчята моторні.

Ба й свахи не дармовали, бо и їм не йно що всѣм разом сацати коровай, ще и потаньцювати конче, шоб ся коровай вдаў красен, та ясным сонцем на столѣ засияў, тай добру долю принѣс; а Олена пишна княгиня, як русалочка гарна ще раз, вѣнком

барв'янковим золото-зеленим стрійна, їх веселій придивляла-сь охот'я, та часто в лехкій коломийц'ї розковану русу косу на легкій кругом пускала в'їтер. —

Баг'я! и наш вдалий Василько присп'їу дарити нашу княгиню; хоть о пїзній вечер'ї, но стане він за тее зо сво'їми красними сп'їваночками. „Що-сь ти нам сумний, тай сам; кажи, може яка лиха пригода!“.. Приступиу и старий батенько, сивий голубонько, та прин'їс спорий кухоль гор'їлки с медом: „Но, жвавий Козаче! бодай здоров буу!“ надпиу и подау ему — „в'їдау утомиу-есь-ся, покр'їпи сили.“ —

Відобрау подяковау, поставиу, втер лице, — тай стау промовляти: „Вертаю из Дубровнич'я, булисмо у двор'ї, просити Пана Старостичя на в'їсьле — він бачимо не дуже нам рад буу, схнюриу-ся, люто по нас глянуу, відвернуу-ся; но небавком знова промовиу солодко, вложиу Семенькови кїлька талярц'їв ясных в жменю, об'їцяу прийти, тай відправиу але видко було по ним якую-сь нерадїсть. — Не встиглисмо відойти може на дваццять кроків — „Семеньку!“ кликнуу, відчинивши оконце. — Семенько як стояу поскочиу ид дворови, „скакай, казау мен'я, дом'їу, я духом присп'їю.“ —

Уже зступау-ем к долинь, мау-ем скрутити по за високу могилу Татарскую, оглянууши-ся назад себе, взр'їу-ем, сила при вечерній мрац'ї доглянути л'язя було, Семенька; спїзнау-ем го по легких ногах, спускати ся вискоком ко старому крутому шляхови, що то о ним так много старї пов'їдают люди. — Куда ему шля, не знаю и не вгадау; що-сь то лихого буде, лисиця мя переб'їгла, та й ворон на хрест'ї с'їм раз закракау. — Але док житя ми стане не забуду того Козака з бандуркою и густокрутою бородою, котрою дакуда сивий кудау-ся волос, як верг на мене чорним соколим оком, якби гранею мя обсипау; — він тогди саме, колисмо ступили на порїг св'їтлиц'їв у двор'ї кінчиу сп'їванку тими словами:

— — — — з татарской неволи Конець моєй п'їсни, конець и недоли. —

*

Сонце спочило — смеркло-ся — тиха пїтьма нас'їла тихі та ускі звори, в'їтер буйний ос'їнний метау хмарами від верха до верха, и гнау сполов'їлим листьом з гїр в темні роздоли, то знов під круту стремени, скриплячи голими г'їлями відв'їчної дубини мовь величаючи ся своєю лютостїю, а ругаючи-сь з їх недуги; зв'їрь шелепот'їу чагарами за жиром, чясами воу'к голодом пертий дивими завиу' голосами, пер'їсті опеки, заклятї над безв'їстями стояти, здавали-ся при настиглій нічній мрац'ї проживати, та сво'ї м'їняти становища, проходячи-ся мовь нічні мари, — бо як то кажут „у страха великі очи. См'їло ступау відважний Семен по круглім грехот'ї, и по розметаних костьох, переступау колоди підносячи високо ноги, и з притиска їх ставляу, щоб го яка мара не підбила; чорна пїтьма го за очи хватала, скоро взр'їу тумани по корч'їох, волосе му горою ся звело, кров ся стинала, а страх за серце якби мертвець зимною ймау рукою, а не л'язя казати, щоб не мау відвачи, бо ся не раз добре довело, — але з маленька чувау о заклятих д'ївицях, о скам'їн'їлих лицарях о недоступленних про зми'ї райских птицях — то о однооких Татарах, людо'їдах, великанах, и о многих инчих лихих духах; — а скоро то всьо стануло на ум'ї ройом (а чяс, ніч темна, и м'їстце, гори дебри и чагари по тому були) то тогди и найсм'їльшому трусом ставати, — а Семен посм'їховуючий-ся на зазїр воу'ка або медведя, при найменшїм лопот'ї застигау, бо то в'їдау з лихим не с пирогами. —

Замаячѣло в далечинѣ гий ватроў широко розложеною; було то єму, що женьчикам в жаркім лѣтѣ вѣтрец холоденький — вдивиў-ся в ню цѣлою душею, а радість в его души калиною зацвила-и втихомириў-ся дух его, як природа по шайній тучі, и зрадовало-ся серце в ним вельми як колиби ясне лице своєї Олени взрѣў..... Затрѣщѣло корчами по сухим ломачю, та-й го переймило — скамѣнѣў — заголосило:

„з татарской неволи

Конец, моѣй пѣсни конец и недоли, — прожиў, бо спізнаў Данилка, що го у дворѣ видѣў, що то так дико и люто як розбишака виглядаў, що то на обѣцянку Пана бути на весѣлю, к стѣнѣ по бѣсовски ся усмѣхнуў. — Утѣшиў-ся видячи его, а зрадуваў-ся більше екорю ўчуў: „Одна нам дорога,“ стис го за руку и побратали-сь и разом в двійнѣ ступали кремѣнчатою стежкою під круту гору к високій ватрѣ. —

Підойшли на мѣстце. Семенько взрѣвши из за дуба кільканайцять бородачів при широко росложеним огни, нагануў си дванайцять розбійників в казцѣ що вѣсѣльця відрѣзали и пекли па рожни, налак-ся, спиннѣ-ся, анѣ кроком наперед, и маў-ся вертати. „Не страхай-ся,“ промовиў Данилко, „не такий дѣдько страшний як го малюют — приступи, таце ти хрестянин не враг, не бисурман, лише бѣдний селянин. —

„Мабуць наш жвавий Бандуриста Данилко, озвало-ся кілька грубих голосів, несе він нам що-сь цотѣшного; для него нема нѣ ворот, нѣ зелѣзних дверей“ — и поскочили в сторону, відкіль голос йшоў, привели обох згорнули-ся к Данилови всѣ питаючи яким свѣтом довершити їм гадку, бо Данилко николи на дармо не трудиў-ся — а радуючим-ся тамтим около Данилка, и попиваючих могорич на будучу добру справу, Семенько сумуваў присмолуваючи-сь, тотим дивоглядам з укуса, то ручницям, то ясним топірцям стремлячим докола курища, то барильцѣ з горѣўкою; однакож чястѣйше поглядаў в чорний лѣс, чи не явит-ся яка стара стежка, вточи и спасти-ся. — Але нагануў си его побратим Данилко свого товариша, приступиў днему с кухльом: „Бодай здоров буў! тися нам знадобишь, не сумуй, зрадуєшь-ся нинѣ а с тобою многі твоѣх сусѣд — пий на погибель врагам, так чинимо всѣ, так чинит и наш ватажко — От бачь! и він иде, пий, а втѣшит-ся тобою.“ Але Семеневи недосоли було, взрѣўши его, и мало що кухня не ўпустиў — бо такого нѣ видау нѣ слихаў, нѣ видумати міг. — Стануў Медведюк підіебесною чорногорою, барки его у Бескидах камѣнь, дуб, его правиця, брови его як двѣ чорні хмари, а очи его з під тих хмар двѣ моўнѣ, а борода его ніч темна осѣнна, а голос его грім серед лѣта, а ступиў ногою земля стогнала, верг-ся на врага буй-туром валиў. — „Мовь, як-есь ся справиў.“ —

„Вѣдомо, думка Українска я стѣну перебе“ озваў ся Данилко, — „бандуристою війшоў-єм у замок. Старец Дмитро (так го там зовут) шо мя впустиў, заглянуўши в мене бандурку, просиў мя насильно, абши ему заграў та заспѣваў — заспѣваў-єм ему вѣдому пѣсоньку о Татарех кінчивши святим Николаєм, а заспѣваў-єм ему до серця, и полюбиў мя вельми, побраталисьмо-ся, и завѣў-мя свтлицѣ замковой, хвалячи перед Паном бандурку мою и моѣ думки, а я рад тому буў. Доспѣвуючи пѣсню взрѣў-єм входячих того-тут молодця з другим, и просили Пана на вѣсѣля, обѣцяў-ся лиш видко було, якуюсь лиху гадку точиў в своѣй головѣ, („неўдась вражий сину“ думаў-єм собѣ) відспѣваў-єм — взяў таяра, тай пійшоў, и зустрѣў-єм старого Дмитра ждаючого мене під дверми. Прохоцали-смо-ся по обѣйстю замковим, старий своє, а я своє, він щось там билиниў о Татарах, а я тимчасом

придивляєм-ся; — від горбка стїна найнижча, „тамтуда, казаў старий, наш Степанко не раз бїгаў на вечерницї, а вертаў як кури другим опадом запїли.“ — „Ваш Пан, мовлю до него, виберає-ся на вїсїле.“ — „Правда до Семена, казаў конї сїдлати, и що найжвавшї хлопцї в цїлїм замку с собою бере, що-сь вїн на гадцї має... вїн чясами дурїе... а може, може лише погуляти. — Не жаль бо то и погуляти на таким весїлечку, дївчят як звїзд на небї, а всї краснї; а найкрасча Олена сама молода, як сам мовляў; лице в неї як соненько ранком, а очи як зїрнички перед досвїтом, голосочок як звїночок, а ноги вїтрец легонькїй, а руки снїжок бїленький, а сама як—як—гарная ланя. — Ту старому язик по кутках бїгаў, закуку рїчиў-ся и здаваў-ся молоднїти.“ — — „Годї! не теряймо чясу, не нам о тїм бесїдувати, озваў-ся силїний ватажко, „на конї! — Ванько є шестома у замок, забери що нам ся здасть, а що не возьмешь разом з замком най огнем сяде! не много там труду буде, однакож доведеться якяк справишь. — А ти Семене поведешь нас на вїсїля, потаньцюєм з грабителями вражими синами. —

Розбїгли-ся вїтром по байракак за кїньми; огонь погас — грань мескротїла — курище ся лишило — втихомирило-ся.

* *
*

„Через густу враз дубину
Соколами молодцї,
„Ой заплачешь вражий сину
Як взришь яснї топїрцї!“

загремїло в далечинї — а голос дубровами високими розлягаў-ся верхами, тай заблудиў гомонем в чорних безвїстьох, лише ще дудонь тряс землею тай знемїг, — и знов тихо и знов сумно, лише вїтер ярами засковиче, тай ворони закрячут, радуючи-ся на будущий жир. — Мрачно и тихо, бо поскакали ногами скоропадними за воўчими очами, — допали лазу край чорного лїса. —

Гей! мабуть зорїе! озваў-ся новобранець, гляньте!...

„Неглупе!“ заgrimїў велит ватажко, Ванько зажег си скїпку. „— — Аби видко було з погребїв старї виточяти меди“ озваў-ся старий бородатий Бойчук, та глянуў на кухоль за ременем... „Тай нашї, бодай здоровї, червїнцями-ся підкидають“ мовиў третий.... А Ватажко: „цитїте! дудонь — конї в байраки, — хлопцї за дуби!.. Федь на чати; як взришь закрячешь — потягнїт мусатами топїрцї! потом тихо, щоб вас и муха не чула, бо!... не тра вам казати.“ — Напретиў та й ступиў у чагар. —

Не доўго ждали, тупот-ся змагаў, дерли конї аж земля стогнала! „кра-кра-кра!“... „хлопцї в лад!“ загомотїў верховодник. — — Зазвонили топїрцї та мечи, искри-ся посипали мовь з димнї, стерли-ся двї хмарї бючи моўнями по чорних воздухах, а Медведюк буй-туром верг-ся на супротивника, вибиў меч зо жменї, завинуў ясним топїрцем, тай вигнаў вражу душу лукаву негїдника щелиною в головї; приймиў з опалих поганих рук зорю на розсвїтї, Оленочку гарную. Челядь граблива поборена, одна порубана друга повязана. —

„Семеньку, прийми твою відданницю. Прискочиў Семенько в пояс склониў-ся, стис — го за колѣна, хотѣў промовити, подяковати, — лишь не ўдаў за про радїсть. — Приспѣў и дружба з молодими ледѣнями свойого села, гонячи возьмителя, але дѣло ўже довершеное зустрѣли. Уже Медведюк хотяй непрошений дружба скупїў княгиню мечем; а они ся вельми жалковали, що не лишено було їм нагрѣти грабителеви чуприни, стискали персти в твердий кулак, тай затинали зубами. — „Ўже ми єму карку на нагнули аж на землю поклоном упаў, и вѣдаў не зведе-ся, аж мабуць на Осафатовой долинь; бачь, окаяник з весѣля голоден вертає та сиру землю їсть“ озваў-ся верховодник сильний, и потрутиў го ногою. —

А Семенько ся нетямиў з радости, пригортаў свою надѣю к собѣ, а она его бѣлими обнімала руками, та румяное цѣловала личко, аж ся ватажко мимохїтне засмѣяў наголос. — Обое приступили к ньому, и просили го: „Хотяй на годинку на крупничок, та на солодкій медок, та може де роздобудем якого талярця. — „А музыка! тамто музыка!“ перебиў дружба, „добре тот казаў, що му лихо в пальцох сидит, так дрібненько мне козачка. — „Майте-ся гаразд! менѣ там не бути“ промовиў Медведюк тай відвернуў-ся. — „У вас перше пют, а потом танцюют, в нас навідворотъ, перше танцюют а потому пют; а могоричь, в тїм нашого Ванька голова, буде мѣд горѣўка, червѣнцѣ та талярцѣ, тай гарні пѣсоньки „була бесѣда вуса мого Бойчука. — „Хлотцѣ наконѣ, та до наших!“ кликнуў ватажко — тай счезли. —

Руслан Шашкевичь.

ПЕРЕВОДИ.

а. Пѣснѣ народні Сербскїѣ.

ДѢВЧИНА А РИБА.

Дѣвчина край моря сидѣла,
Сама до себе так говорила:
„Ой! милый ти мій Боже!
Чи є що ширше над море?
Чи є що доўше над поле?
Чи є що швидче над коня?
Чи є що над мед солодше,
Чи є що над брата дорожче?
Риба д ней з води говорила:
„Дѣвчино! мало ти знаєшь! □

Ширшое небо над море,
Доўшое море над поле,
Швидші суть над коня очи
Від меда солодший цўкорь,
Над брата дорожчий милий! —

Р. Ш.

[*]

Б у д а л о у Сербів, наш брат бисказаў дурненькій, дурноватий.

ДЪВЧИНА ДО РОЖИ.

Ах! моя водо студенная!
И моя роже румяная!
Чого-сь ти так рано процвила?
Не маю, комуб ты вчяхнути.
Вчяхнулабим ты неньцѣ,
Та неньки не маю;
Вчяхнулабим ты сестрицѣ,
Сестра ся віддала;
Вчяхнулабим ты братови
Братчик у військо пійшоў;
Вчяхнулабим ты милому,
Та миленькій далеко
За трома горами зеленими
За трома водами студеними. —

Р. Ш.

ПУСТА ДЪВЧИНА.

Дѣвчинонька водоў бродит,
Ноги ся бѣлѣют;
За неў ходит молод хлопецъ
Смѣе-ся, регоче:
Броди, броди дѣвчинонько,
Бодай мойоў була!
Коб а знала и вѣдала,
Що я твоя буду;
Молоком-бим ся вмивала
Щоби бѣла була —
Рожею-бим ся втерала,
Щоб румяна була;
Шоўком-бим ся вперезала
Щоби тонка була. —

Р. Ш.

ДѢВЧИНА ЛИЦЕ МИЮЧА.

ДѢвчина си личко умивала
И миючи к лицу говорила:
Коб я знала (личко мое личко!)
Що ты старий буде цюловати,
Пішла-би я горою зеленою,
Весь полин-бим по горѣ зібрала,
Изнего-бим воду вицѣдила,
Мила-бим ты нею в кождий ранок;
Як стар поцѣлує, щоби-сь гірке було. —
А коб знала (личко мое личко!)
Що ты молод буде цюловати;
Пішла-би я у зѣльник зелений,
Всю би рожу в зѣльнику зібрала,
Пак би з неѣ вицѣдила воду,
Мила-бим ты нею що заране;
Щоб як поцюлує молодому пахло,
Щоб му пахло и миленьке було —
Волю з молодим по горах ходити,
Як зо старим по бѣлому двору;
Волю з молодим на камени спати,
Як зо старим на мягеньким шоўку.

Р. Ш.

АНГЕЛЧИНІ ВОРОТА.

Високо ся сокіл вивиў —
Висшѣ городу ворота;
Воротарка там Ангелка,
Сонцем голову завила,
Мѣсяцьом ся вперезала
И звѣздами затикала. —

Р. Ш.

ЗНАТЕЛЬ.

Ой дѢвчино, ой Милена!
Сѣдай менѣ край колѣна;
Най ся люди не дивуют,
И ми знаєм де цюлуют:

Межи очи удовицѣ,
А дѣвчата межи цицѣ.

Руслан Шашкевичь.

ТРИ ТУЗѢ.

Соловѣй пташина
Усѣм спокій дала;
Минѣ молодому
Три тузѣ задала:
Ой перва ми туга
На моѣм серденьку,
Шо мя молодого
Ненька не женила;
А друга ми туга
На моѣм серденьку,
Шо мій ворон коник
Підо мноу не грає;
А третя ми туга
На моѣм серденьку
Шо ся моя мила
На мя розсердила.
Копайте ми яму
На полѣ широким,
Двѣ стопѣ широку,
Доугу на чотире.
Вижче головоньки
Рожу посадѣте,
А нижче ніжочок
Воду испустѣте.
Як молод перейде,
Най ся затикає;
Як старий перейде
Най ся прохолодит.

Я. Г

СМЕРТЬ МИЛИХ.

Двое милих щире ся любило,
При одній ся водицѣ ўмивали,
В один рушник личко утирали.

Лѣтенько минає, а нѣхто не знає —
А на друге лѣто усѣ ся дізнали,
Дізнали-ся и отець и мати,
Мати не дасть, шоб ѣм ся любити,
Розлучила дороге и миле. —
Милий милой через звѣзду каже:
Умри мила вечер у суботу,
А я молод рано у недѣлю. —
Шо сказали тоте и ўчинили:
Вмерла мила вечер у суботу,
Вмер миленькій рано у недѣлю.
Поховали одно близь другого
А скрізь семлю руки ѣм злучили,
В руки дали яблука зелені;
Мало часу потому минуло,
А над милим росте яль зелена,
Над милою роженька румяна;
Обвила-ся рож на ялицѣ,
Як шоўк мяхкий коло красних цвѣтів.

Ярослав Головацкій.

б. Из Ческоѣ

КОРОЛЬОДВОРСКОЙ РУКОПИСИ

КИТИЦЯ.

Вѣе вѣтронько з лѣсів князевих,
бѣжит миленька ко потоку.
В ковані вѣдра черпле водицю,
водою к дѣвѣ плине китиця,
Кита пахнюща з рож и фіяўків,
яла-ся дѣва киту ловити,
пала, ой! впала в студену воду.
Кобих вѣдала китице красна
хто тя в порхоньку насадиў землю
тому-бих дала золотий перстень.
Кобих вѣдала китице красна
хто тебе ликом звязаў мяченьким,
тому-бих дала з коси єглицю;
Кобих вѣдала китице красна

хто тя студенноў пустиў водицеў,
тому-бих дала вѣнец з головки.

Р. Ш.

ОЛѢНЬ.

Бѣгаў Олѣнь по горах,
скакаў сторонами
по горах по долинах
красні парогі носиў.
Красними парогамі
густий лѣс продираў;
по лѣсѣ скакаў
легкими ногами.

Ой, тут молодец хоцуваў по горах!
долинами ходиў в люті боѣ,
горду зброю на собѣ носиў;
твердоў збройоў глоти врагів розбиваў.

Нѣт вже молодця у горах!
Поскочиў нань люто лестний враг
заскалиў очи злобоў розжарені
вдариў тяжким молотом в груди,
застогнали мутно лѣси жалостиві
з молодця випер душу душицю.
Се-ся вилетѣла квасним тяглим горлом
з горла красними устами.

Ой тут лежить, тепла кровь
тече за душею, що злинула,
сира земля тѣе кровцю горячу. —
В кождій дѣвѣ жялосливе сердце. —

Лежит ледѣнь у земли холодній,
на ледѣню росте дубец, дуб
росклада-єсь в суки ширше й ширше.

Ходит Олѣнь с красними рогами
скаче на ногах на шпарких,
горѣ в листѣе спинат тонке горло.

Злѣтают-ся тоўпи бистрих кругавцѣв
зо всего лѣса тут на тѣнний дуб
усѣ покракуют на дубѣ:
„Паў молодец злобою врага.“
Всѣ дѣви плакали молодця.

Р. Ш.

ЛИШЕНА.

Ах, ви лѣси т'маві лѣси
лѣси милетиньскі!
Чом ви ся зеленѣете
зимѣ лѣтѣ рівні?
Рада-бим я не плакала
не нудила сердцьом,
но скажѣте добрі люде
хтоб озѣде не плакаў.
Де мій батько, батько милий,
загребаний в ямѣ,
Де моя мати добра мати,
трава на нѣй росте.
Нѣ ми брата, анѣ сестри,
милого ми взяли! —

Р. Ш.

ЗАЗУЛЯ.

В ширим полѣ дубец стоѣт,
на дубѣ зазулиця,
заковала, заплакала,
що не всѣгда яро.
Якби стигло житце в полѣ;
слиб яро всѣгда було?
як яблуко в садѣ стигло,
слиб лѣто всѣгда було? —
Якби мерг у стозѣ колос,
слиб осѣнь всѣгда була
якби дѣвѣ тяжко було
слиб сама всѣгда була. —

Руслан Шашкевичь.

СТАРИНА.

СТАРИНА є то пѣснь хороша звеняча, що різним способом в нашѣ часи загомонює, що різним настроєм озиває-ся з передвѣка до нас — и раз тихим миленьким голосом промовляє, обнимає солодким чувством сердца, а з нова піднімає величною силою душу, чудує казаў-бись надприродними дѣлами ум послѣдних, — то знова залебедит тужно,

плачем голубиним дѣдів розплакує сини — то знова обвѣвує потѣхою и радости в сердца нагортає, а в душах, зводит святую почесть покійним праотцям. — Стари́на є то великій образ, є то зерка. ло як вода чистое в котрім незмущенное являє-ся лице столѣтей. Там тобѣ влуче глянути, а взришь, як твоѣ отци, твоѣ дѣди жили, що дѣяли, що ѣх веселило, радувало, а що печалило, акое сонце mezi ними сияло, як думали, яким духом обнимали природу, охрестности, свѣт цѣлий, ским ся стирали, и як се на них дѣлало, який ѣх свѣт внутренний, а який зверхний, що ѣх надѣляло до сильного дѣяня, а що ѣм силу віднимало, який ѣх язык, яка бесѣда, яка ѣх душа, яке сердце — словом, якими хотѣли перед тобою явити-ся, и що по тобѣ ждали. —

Сесе всьо для нас не бридня. Чужина нас займає, чомужби наша не прилягла до сердца, не промовила до душ наших сильним словом. — Окрухи, ба великі куснѣ сего образа, сего чудного зеркала придержали-сь до нинѣ, переховали-сь по церквах, по манастирських книжницѣох, по честних священниках, по пѣснолюбних дяках, нещоби и під низкими стрѣхами, по сановитих господарях, — которе вони честят, и переховуют мовь святині подарок з неба. — Сукромі голоси бринят по всей Руси (то пѣснеў, то казкоў, то небиллицею, то поведѣнкою, то приповѣдкою, то заганкою, то обрядом и м.и) лишь ѣх скликати в одно, а стане пѣснь велика, доўга, безконечна, що цѣлим свѣтом загуде, що сильно розгремит славу перѣдних и нинѣшних лѣт всього нарада. —

Знайшли-сь многоучені мужеве, (лишь ѣх не годѣ на так великое дѣло) що занимают-ся хотячи згорнути тату неувядаему красоту передвѣцьку. — Честь, и поўна подяка не мине ѣх; коб лишь не далеко відсували радость нашу, и що скорше дали нам госновати-ся тим, що придбали своѣми трудами. —

Руслан Шашкевичь.

Лѣтай, лѣтай сивий орле по глубокой долинь!

Засилают Ляхи листи по всей Украѣнь.

Живѣт, живѣт Украѣнцѣ не бійтесь ничего

Повѣшано в Пятигорах Козаченьків много!

Мрѣе мрѣе ясен мѣсяць, а в недѣлю рано

У сотника Авлевенчика Авлаврѣна Козаків

повязано. —

Отаман-же з Савулою пана Рейментара просят,

А до Бога жалібненько своѣ руки зносят:

Визволь-же нас, милый Боже, а с тоєй неволѣ!

А пан Рейментар ѣм отказу-є:

У мѣете скурвисинове Поляків воевати,

Да ўжеж-то вам потреба в Пятигорах погибати.

Щебетаў-же соловѣненько різними голосами,

Да вмили-ся Козаченьки дрібними сльозами:

А не слухати було Заяця, миліѣ брата!

Бѣгаў, бѣгаў Заяць теперь у сѣть упаў,

Не еден-же Козак добрий через него пропаў!

А вдарено в Бѣлій-Церквѣ з грозноѣ гармати,

Та заплакала не єдна козацькая мати.
А вдарено у Києвѣ з грозноѣ рушницѣ,
Там заплакали за Козаченьком рідніѣ сестрицѣ;
А витягнен в Пятигорах из тугого лука
Да ўже-ж пане Рейментару е тобою розлука.

Кляла Цариця, вельможна Панѣ,
Чорное море проклинала:
Бодай-же море не процвітало,
Вѣчними часи висихало!
Да що мого синка єдиничика,
Єдиничика у себе взяло! —
Циби я войску не заплатила
Червоними золотими,
Да бѣленькими талярами?
Ци би я войска неприодѣла
Червоною китайкою
За услугу козацкую? —
А в недѣленьку пораненьку
Збирали-ся громадоньки
До козацкоѣ порадоньки. —
Стали ради додавати,
Одколь Варни доставати,
И всѣх Турків в цей забрати?
Ой ци с поля, цили з моря
Цили с тоѣ рѣчки невелички? — —
Послали посла як під Варну. —
Поймаў-же посев турчанина,
Старенького ворожбита;
Стали его випитовати:
Одколь Варни доставати?
Ой ци с поля, ци из моря,
Ци из тоѣ рѣчки невелички? —
Анѣ с поля, анѣ з моря,
Ино с тоѣ рѣчки невелички! — —
А в недѣленьку пораненьку
Бѣгут, пливут човенцями,
Поблескуют весолцями, —
Вдарили разом с самопалов,
Седми пядес... от запалов,
Як полсодкою из гармати. —
Стали усѣ Козаки до ней ся добувати,
Стали Турки нарѣкати, —
Стали Варни доставати,
Стали Турки утѣкати,

Тую рѣчку проклинати:
Бодай рѣчка не процвітала!
Вѣчними часи висихала,
Що нас Турків в себе взяла! — —
Була Варна здавна славна,
Славнѣишіѣ Козаченьки,
Що тоѣ Варни мѣста достали,
А в ней Турків забрали. —

Казаў ми батенько пігнати кози
В зелену дуброву в густіѣ лози,
Кричала лаяла дѣдчая мати
Збудила з свѣтаня не дала спати,
За снуў а так крѣпко спаў три годинѣ
А все-ж то матенько з дѣдчой причини,
Під веду голову продру очоньки
Обачу, що не маш моєй козоньки.
Бѣгаю по лѣсѣ сюда не туду,
Назад ся вертаю не знаю куда.
Оглянь-ся, и бѣгу прудко до лѣса
Ци єй не зѣли волки до бѣса?
Бѣгаю по лѣсѣ собою нуцу
Щось лежить под садом з далека вижу
Обачу и з близька дѣвчину спячу,
Не смѣю збудити тільки не плачу.
И стисну дѣвчинѣ бѣлѣ ручоньки,
Оглянет-ся отворит чорні очоньки,
Кричала лаяла я не лякаў-ся
Най-же оченка на цюльоваў-ся. —

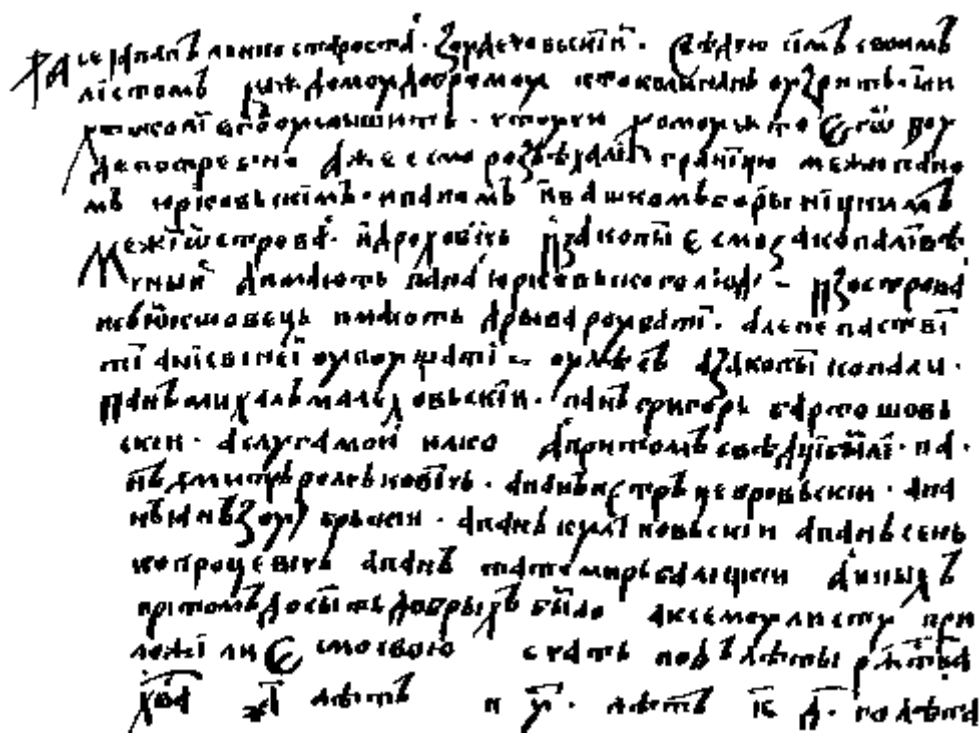
А се я панъ ленко староста Зоудечовської, свѣдчу сімъ своимъ листомъ каждому добромому кто коли нанъ оузритъ, или хто коли єго оуслышитъ чтоучи, Комоужъ то єго боуде потрібно; Аже єсми розѣхали граніцю межі паномъ юрковскімъ, и паномъ ивашкомъ борыніцкимъ межі острова и дроховічъ, и закопы єсмо закопалі вѣчнии. А имають пана юрковского люді изъ острова ись юкшовець имають дрыва роубаті, але не паствіті, ані свінеі оупоущаті оу лѣсѣ. А закопы копалі панъ михалъ малеховській, панъ григоръ бартошовській а слуга мой илко. А при томъ свѣдці былі, панъ дмитръ ролчковічъ, а панъ петръ цебровській, а панъ янъ зоубрській, а панъ куліковській, а панъ сенько процевічъ, а панъ татомиръ баліцкій, а иныхъ прі томъ досыть добрыхъ было. А к семоу листу приложіли єсмо свою (пе) чать подъ а лѣты рождества христова #а лѣтъ и у лѣтъ к д го лѣта. — (1424.)

Примѣтка. Сей лист списан на пергаменѣ; у спода привѣшена печать воскова надпсована лѣтами и затерта.

КОРОТКА ВЪДОМОСТЬ

о рукописах Славянских и Руских находящих ся в книжници Монастиря Св Василия Вел. у Львовѣ. —

1. Біблія старого завѣта — в лист — 7038 листів, без початку и кінця, писаў Дмитро из Зѣнкова Писарчик (може Сѣнків в Чортківским) лѣта 1576 и пізнѣшче, як на 5037 листѣ читаємо. — Переведена на рускій язык (однак дуже мѣшаний за Славянским) просто из Еврейского. —
2. Євангеліє в 8 цѣ, 193 листів из кінця XVI столѣтя — оправлене в черлений аксамит зо золоченими гранями.
3. Дѣянія Св. Апостол в лист — 385 листів. — На 21 листѣ образ Св. Євангелисти Луки — це старша книга ся як с кінця XVI столѣтя. —
4. Служебник — и Толкованіє св. Служби в 4цѣ, 161 листів без початку и кінця.
5. Служебник т. є служба Божа Св. Іоанна Злат., Василия Вел. и Пржедсвятченна, в 4цѣ, 94 листів — першого листа и конечних недостає — видит ся бути из кінця XV столѣтя. —

6. Евхологіон или Требник в 4цѣ, 128 листів, без початку и кінця. —
7. Пролог, житія Святых уложені послѣ мѣсяцослова на всяк день, від мѣсяця Марта до Августа — в лист 482 листів. —
8. Синаксарь (Поученія для Иноков и мірских) в лист, 499 листів — 1 до 10го листа Предисловіє и Оглавленіє. — Поученій (Словес) 63. — Писаў сю книгу (як на 14тїм листѣ и послѣдних пише) Архидіакон Васіян Уставник Уневскій 1601 года. —

9. **Пролог** (житія св.) від місяця Септемврія до Февраля — в лист, 422 листів — на кінци увага, шо списан сей Пролог лѣта 1518 (7026), а дарований до Унява Монастира Антонієм Епіскопом Перемиским и Самборским (7095) 1535.
10. **Пролог** — без початку и кінця — починає ся від послѣдних день Априля, а канець на остатнім Августу, в лист 196 листів.
11. **Пролог**, від мѣсяця Марта до Августа — в 4цѣ, 364 листів — при греческим назвищѣ мѣсяцѣв є и руське: Марот рекомий Сухій Марец, Април рек. Березень, Май рек. Травень, Юн рек. Травень, Юл рек. Липец, Август рек. Зарень. —
12. **Пролог** (списан в два стоўпи) від Сентября до Декабря (sic) в лисі, 455 лист, першій лист и конець видертій — на 25 лист, стоѣт год 1646, а на 38 и дальших, шо ся книга дана „з ласки пана Евстафія Жерембича Мултанина мещанина и обивателя Львовского до Монастира Задаровского храму Св. Преп. Парасковей и проч. —
13. **Пролог**, від Септемврія до початку Априля в лист, 408 л. написан 1713 года, в двох стоўпах. Окрім греческой назви декуда и руська: Септемв. рек. Руии, Декемвр. рек. Студинец, Генварь рек. Просинець, Февруарій або Февраль рек. Сѣчень. Март рек. Сухій, Апрель рек. Березень. —
14. В книжцѣ єдній в лист на 188 листах Сербляном писаній, я то пізнати из слов: се, те мѣсто: ся, тя, память, език, месо мѣсто: память, язык, мясо, наслѣдні рѣчи: лист 1 до 104. Теофилакта Архієпископа Българскаго (sic) Толкованіе Евангелія Св. Матѣя. 105—113. Св. Іоанна Злат. слово о соуєтній жизни сеи о оуспѣших. 114—130. Св. Ефрема: о соудѣ и о любви и о покааній — (відси до кінця скорописю) 131—157. Аѳанасія Архієпископа Александр. к Андіоху кнезу. 158— 164. Житіє Св. Варлаама и Іосафата (тут кілька листів видертих) 165—188. Память и житіє блаженаго оучителя нашего Костантина философа, прѣваго наставника Словеньскому єзыку (конець видертій.) —
15. **Житія Святих сих** (в лист) 1—99. Леонтія Черноризца повѣсть житію и чюдесам Св. Еппа Григорія. 100—144. Леонтія Еппа Неополѣ Кипрскаго острова о останцѣ житія Св. Ар.Еппа Александрійскаго Іоанна Милостиваго. 145—185. Житіє Св. Григорія Двоєсловца. 186—172. Аѳанасія Вел. Патр. Алекс. слово оглавлено к заповѣдем Божиим. — Також Сербскій писаў видно из слов. девето, чедо, се, мѣсто девято, чадо, ся. —
16. **Книги Св. Кирилла** Архієпископа Іерусалимскаго — Поученія о Тайнах и инч. в лист 142. листів. —
17. **Книги Св. Іоанна Дамаскина** в лист, листів 286 — язык дуже зручений. —
18. **Собраніє божеств. слов** (бесѣди церковн.) Св. Іоанна Злат. и инних различных словес в лист, 500 листів, писаное в лѣто 1567 (як на л. 43 и посл. стоѣт). при короли польским Жигмонтовичу Августу, и при Еппи Премиском и Самбор. Антоніи Радилевском, при Старостѣ Премиск. Іорданѣ Спитку пану Краховск. рукою Гаврилца сина Романова, ремесла Гарбарского на предмѣстю Львовским (в Перемишли) и записане до церкви Св. Георгія. —
19. **Поученія** (в розговорах души с тѣлом) в лист, листів 210. —

20. Книга в лист содержаща: л. 1—8. О молчаніи и безмолвіи и тихом житіи, еже составляются могущу прежде всего: от ошаянія языка и кротость сердца. 9—10. Сказаніе главизнам настоящей книги. 11—218. Св. Исаака Сирина постника и отшелника бывшаго Еппа града Киневія словеса постническа (91. словес) Відси скорописю. 219—266. Нила Кавасиа краткое толкованіе на божест. Литургію. 267—291. Максима Мниха о церковной Мистагогіи. 292—318. Св. отца нашего Германа Ар. Еппа Костантина града церковн. вещей созерцаніе и тайное разумѣніе. 319—365. Толк. и изясн. Св. Литург. 366—384. Память и житіе блажен. учителя нашего Костантина философа перваго наставника роду російскому и всему языку словенскому списано из библіотеки хилиндарской лаври Сербской. 385—412. Житіе блаженнаго Антон. Вел. написано св. Аѳанасіем Ар. Еппом Алекс. —

21. Єфрема Сирина Поученія к братіи, 120 Поуч. в лист, 275 листів. —

22. Правила церковная (Кормчая книга) в лист, 403 листів, содержит: 1—11 Оглавленіе. 12—30. Св. Апостол правила. 31—153. О Св. Соборах. 154—177. Св. Василия Вел. от посланія иже ко Афилохію Еппу Иконійскому и ко Діодору и ко иннѣм нѣких посланій правила. 178. Св. Васил. о бремени съгрѣшающих правил 26. 179. — От книг божеств, повелѣній божественных кончини и Оустиніяна (sic) Царя различн. заповѣди. — 206 — О законах Богом данных Мойсееви. 211. Толкованіе божест. Служби. 224. — Толк. о апост. соборн. церквѣ. 241 — Посланія Патріархов и Еппов. 249 — Сказаніе 12 Апостол о Латинѣ и о прѣсноцѣх. 282 — К Ар.Еппу Римскому от Іоанна Митропол. Рускаго о опрѣсноцѣх. [∗] 289 — О Ѳрянцѣх и прочіих Латинѣх. 291. — Блажен. Епифанія Еппа Кипрійск. повѣсть о ересѣх, 319. — Правила великих и малих Соборов. 353. — Іоанна Митропол. Рускаго нареченнаго пророка Хрїстова написавшаго правило церковное от св. книг в кратцѣ Іакову чръноризцу [∗∗] 363. — Правила Кирилла Митроп Рускаго, и съшедших ся Еппъ Далмата Новгородскаго, Игнатія Ростовскаго, Ѳеогноста Переяславскаго, Симеона Полотскаго на поставленіе Еппа Серапиона Володымерьскаго. [∗] — 386 — Илія Новгородскій Ар. Еппъ исправилъ съ бѣлгородскимъ Еппом. — 388 — Правило Максима Митроп. Рускаго. — 396 — Правило о церковных людех и о десятинах и о мѣрилѣх градских и о судѣх Епископских. [∗]

[∗]

Іоанн III. Митроп. Киевскій и всея Руси помер 1166.

[∗∗]

Іоанн II. Митр. Кисв. від 1080 до 1089.

[∗]

Кирилл II. буѣ Митроп. Киев. и всея Руси 1250—1282 Собор сей буѣ Киевѣ 1274 —

[∗∗]

Сіѣ закони даѣ Св. Владимір Вел. Кн. Киевскій — зривнай Карамзина Ист. гос. рос. Т. I Примѣч. стор 200 и Rakowieckiego Prawda Ruska Tom I str. 117.

23. Съчиненіе по съставѣх объятіих въсѣх винъ священных и божест. правилъ потроуждено же въ коупѣ и сложено, иже въ священноиноких послѣднім Матоіомъ в лист,

328 листів. — Па остатнім листѣ написано: Ісо. Александр воевода бжією млстію гспдар вѣсеи Молдовлахійскои земли оже блгопроизволих ісдвами нашим блгим произволенієм четим и свѣтлим срдцем и послахом сію книгу рекомаа (sic) правила великаа стих оцѣ вѣселенских Правослаиному кнѣзу (sic) и великомуу царю вѣсея великія Русія Иваноу Василювичу в лѣто 1561. септемврія мѣа 18.

24. П р а в и л а ц е р к о в н а я в лист, содержае в собѣ. 1 — 15. Правила Апостолская. 16 — 121. О седми Соборах вселенских 122 — 140. Св. Василя Вел. посланіе к Амфилохію и Діодору. 141 — 161. Заповѣди Устиніана Царя. 162 — 166. Избраніе от закона Богом даннаго Мойсееви. — 167 — 198. Толкованіе бож. служби — о св. апостолстѣй церквѣ — о соединеніи и проч. 199. Посланія Патріархов и Епископ. 207. Сказаніе 12 Апостол о Латинѣ и о опрѣсноцѣх. 245. О ересѣх всѣх. — 270 — 286. Въпросы и отвѣти о брацѣх беззаконним — 5 листів Сказаніе главам содержажим ся всей книзѣ.

При декотрих книгах находятя примѣтки и уваги Високоученнаго Іеромонаха Модеста Гриневецкаго — котрі колісь в ширшій росправѣ помѣстити гадаю. —

Ярослав Готовацкій.

РУСКОЕ ВЕСѢЛІЕ описаное через І. Лозѣньскаго в Перемишли — в типографіи владичній гр. кат. 1855.

Велика и всехвѣльна була гадка писателя сего дѣла, згорнути ладканя, привести ѣх в лад, и приложити к ним опис обрядів весѣльных народа рускаго. Путрудію-ся писатедѣ не мало, заким ѣх з помеж народа, з вѣчноѣ казаў-бисѣ нетямки двиг, також з других писателѣв виняў и всякую пѣснь на ея питомим постановію мѣстци. ▣ Лишь жальковати-ся, що ще и половины всѣх обрядів и пѣсень по всей Руси сцѣвваемих не зібраў — лишь доганочка, що не ветрѣчаем в сей книжцѣ того, чогосмо ждали, и чого при зберцѣ народных пѣсень не льза забувати. — К чемуubi нам придались зберки народных, перед всѣма обрядових пѣсень, з якого станица нам ся присмотрувати на них и самся присмотрюваў, як давні тиѣ пѣсни и обряди, и про що доси не зветочѣли и не перего монѣли, котрі передвѣцкі а котрі нинѣшні, яка в них всѣх разом мисль; що там дѣют князѣ, княхинѣ, бояри, хоругви, коровай, кудерне деревце в нем, золотокуючі ковальчики, що косу росковають, едамашки, паволока, посаг, хлѣб и сіль, козаки, скупини, и много енчого; — на останок о папѣвѣ и складѣ пѣсень весѣльных, чим відличают-ся від думок, чабарашок, шумок, колонійок, и енчих пѣсень русских? — о сем всѣм нѣ слѣду; писатель бѣля того тозлегонька незнакомо перемчяў, або моўчки цѣло мимолишиў. — Язык и правопись в сесѣм хорошім дѣлѣ, (не мовлю в пѣснях) перший мало а вторая цѣло, не рускі. Велично красні дѣви (ладканя); прибраў влахматене насъке переплѣў красні пахнючі цвѣти терниною и бодлаками, нарядіў чужі мисли и слока нагинками рускими, и поставіў на ѣх причолку дивогляди *Księdz, największy, seudzia łasno, starościny, choronży, źridło*, и аще дуже много енчих, що истиннаго Русина ужесаюг.

Наибільшою обманою, ба неспрощенним грѣхом в сем дѣлѣ є, що писатель відвегши Азбуку питому рускую, приняў букви ляцкіѣ, котрі цѣло не пристаюг к нашому языкови.

☐ Чи годит-ся безчестити святиню? чи годит-ся потручати ногою сивенького старця, що ся нами від молодости нашої опѣкувау, заступау від бури, хорониу перед жегущим огнем, придаржувау душу в тлѣннѣм тлѣѣ? Чи годит-ся відвергати Азбуку святого Кирилла любомудрця високоумного, многоученного, що ся так добре вдивиу в язык славянскій, що бистрим соколовим оком проймиу го на вскрізь, що сильним думающим духом обняу всѣ голоси величного звенящего языка Славлян, а знаючи добре, що ѣх нѣ греческими нѣ римскими буквами не льза писати, яу-ся подати нам су кромѣ знаки, писменнѣ сотворити Азбуку народно-славлянскую, и звѣу дѣло піднебесное, с котрим кромѣ греческой и латиньской нѣ одна травопись з помеж тая многа языків рѣмнѣ придержати нездужат? — Лишиу-ся тот подарок сего великого мужа святым найчестнѣйшим, найдорожчим спадком, котрого нам всѣ завидуют, котрий нас перед веським прославляе свѣтом, до которого нашѣ дѣди цѣлим сердцьом прилѣгали, неугасимою милостію обнимали, вѣчно-дбающим оком стерегли, и питомими грудьми заступали. — И чиж можно було инакше? Азбука святого кирила була нам небесною, незборимою твердою перед довершеним знидѣньом, була найкрѣплѣсчим стоупом, несхолибимою скалою, на котрій Русь святая через тѣлько столѣтей люто печалена, крепко стояла. — Е то дѣва райская звѣздострійна озорена добродѣйною силою, що нас теплим солоденьким дохом овѣвуе; еѣ то чудне дѣло, що ми доси СУСИМАМИ! —

[*]

Шкода, що П. Л. не госновау-ся многоцѣнним дѣлом Г. Дмитра Бантиц-Каменского: Исторія Малой Россіи, — Моск. 1830. — Часть. III.

[*]

Глянѣ народолюбивий читателю: Odpowied na zdanie o wprowadzeniu Abecadła polskiego do pismiennictwa ruskiego (Г. Левѣцкого) w Przemyslu 1835. — Азбука і Abecadło — (Uwagi nad rozprawą) O wprowadzeniu Abecadła polskiego do pismieunictwa ruskiego — тамже 1836.

"Русалка днестроваја". У Будиму, 1837.

С белешком Војислава М. Јовановића:

"Први сопственик ове књиге који ју је добио "од лавовске рутенске браће сјеменишта Онѣје", Стјепан Млинарић, био је 1863 године у Риму: каптола светог Јеронима надпоп."